

**Eesti keele kestlikkus rahvusvahelises rahvusülikoolis:
Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete rakendamine ning
akadeemiliste töötajate keelehoiakud
(uuringuaruanne)**

Kerttu Rozenvalde, Birute Klaas-Lang

Eesti ja üldkeeleteaduse instituut

Tartu Ülikool

2023

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Metodoloogia	5
3. Uuringu lühikokkuvõte	8
4. Ettepanekud	12
4.1. Põhimõtete selgus.....	12
4.2. Paindlik eesti keele õpe	13
4.3. Välistöötajate kaasamine.....	14
4.4. Akadeemilise karjääri ebakindlus ja liikuvus.....	15
5. Küsitluse tulemused	16
5.1. Vastajate profiil	16
5.1.1. Küsimustiku keel, emakeeled, päritoluriik ja ränne	16
5.1.2. Keeleoskus	17
5.1.3. Eesti keele õpe, kasutamine ja suhtlusringkond.....	19
5.2. Keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtete rakendamine ja olulisus.....	21
5.2.1. Põhimõtete rakendamine	22
5.2.2. Põhimõtete olulisus	27
5.3. Statistilise andmeanalüüsi kokkuvõte	29
6. Avatud küsimuste vastuste temaatiline analüüs	30
6.1. Põhimõtete segasus	30
6.2. Mured eesti keele õppega.....	34
6.3. (Välis)töötajate kaasamine ja võrdsed võimalused	39
6.4. Akadeemilise karjääri liikuvus, ebakindlus ja muud probleemid	40
6.5. Kvalitatiivse sisuanalüüsi kokkuvõte	42
7. Arengufondist taotletud toetused välistöötajate eesti keele õppeks	44
Lisa 1. Uuringukutse instituutide nõukogude liikmetele eesti ja inglise keeles.....	47
Lisa 2. Uuringukutse välistöötajatele eesti ja inglise keeles	49
Lisa 3. Küsimustik eesti ja inglise keeles.....	51
Lisa 4. Ülevaade uuringukutse saajatest ja küsitluse vastanutest instituutide lõikes	61

1. Sissejuhatus

Tartu Ülikool on sajandivanuse traditsiooni poolest ja praeguse seaduse järgi Eesti rahvusülikool. Samas taotleb ülikool rahvusvahelist edukust kõrgharidus- ja teadusmaailmas ning on selle ka saavutanud. Eesti rahvusluse ja sinna juurde kuuluva eesti keele ja kultuuri kaitsmise ja arendamise ning tihti peale ingliskeelse rahvusvahelisuse vahel on pingekoht, mis kerkib ülikooli rahvusvahelisemaks – ja ingliskeelsemaks – muutumisega aina teravamalt esile.

Tartu Ülikooli statistika järgi on viimastel aastatel välistöötajate ja -doktorantide¹ arv ja osakaal ülikoolis pidevalt kasvanud. 2016. aastal töötas Tartu Ülikoolis 118 akadeemilist välistöötajat, moodustades 8,5% kõigist ülikooli akadeemilistest töötajatest. Uuringu tegemise ajal 2021. aasta lõpus oli ülikoolis tööl 248 välistöötajat (15,5%), seega oli nende arv viie aastaga kahekordistunud. 2022. aastaks kasvas nende arv ja osakaal veelgi: nüüd on ülikoolis tööl 291 akadeemilist välistöötajat (17,7%). Ka välisdoktorantide arv on võrreldes 2016. aastaga kahekordistunud. Kui 2016. aastal õppis Tartu Ülikoolis 158 välisdoktoranti (12,6% kõigist doktorantidest), siis 2021. aasta lõpus oli neid juba 334 (29%) ja 2022. aastal 335 (31,3%).

Nii Eesti riik kui ka Tartu Ülikool on ülikooli töötajas- ja üliõpilaskonna² rahvusvahelisemaks muutumisele reageerinud muu hulgas keelepoliitiliste vahenditega, mille eesmärk on kaitsta ja toetada eesti keele omandamist ning kasutamist ülikoolis muu hulgas õppe- ja töökeelena. 2020. aasta lõpus uuendas Tartu Ülikool oma keele ja rahvusvahelistumise põhimõtteid³, mille peamine eesmärk on hoida ja arendada eesti keelt ja kultuuri Tartu Ülikoolis. Põhimõtetes on sõnastatud ülikooli põhiväärtused ja tegevussuunad, mis puutuvad keelekõnemustesse. Tartu Ülikool määratleb end rahvusvahelise rahvusülikoolina, mis hoiab ja arendab eesti keelt, aga kus õpib ja töötab rahvusvaheline kogukond, kelle keelelist ja kultuurilist mitmekesisust väärtustatakse. Põhimõtetes on kirjeldatud, kuidas ülikool neid väärtusi õppe- ja teadustegevuses, rahvusvahelist koostööd tehes, oma töökeskkonnas ja ühiskonda teenides toetab.

Selleks, et keele ja rahvusvahelistumise põhimõtteid paremini ja tõhusamalt ellu viia, korraldasime 2021. aasta sügisel uuringu akadeemiliste töötajate keelehoiakute kohta. **Uuringu eesmärk** oli mõista Tartu Ülikooli akadeemiliste töötajate hoiakuid eesti keele omandamise ja

¹ Välistöötajateks ja -doktorantideks peetakse Tartu Ülikooli statistikaarvestuses neid, kellel ei ole Eesti riigi kodakondsust.

² Ka välisüliõpilaste arv on Tartu Ülikoolis võrreldes 2016. aastaga peaaegu kahekordistunud. 2016. aastal õppis Tartu Ülikoolis 980 välisüliõpilast (7,6% kõigist üliõpilastest), 2022. aastal 1820 välisüliõpilast (12,8%).

³ Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtted: <https://ut.ee/et/sisu/tartu-ulikooli-keele-ja-rahvusvahelistumise-pohimotted>.

kasutamise kohta ülikooli töökeelena. Töökeeleks peetakse koosolekute, dokumentide ja asjaajamise keelt. Selle all ei mõelda õppetöö ega vaba suhtluse keelt.

Uuringuga sooviti saada teada,

- 1) kui võrd rakendatakse ülikooli instituutide või teaduskondade (edaspidi: instituudid) nõukogude liikmete ja nende instituutide välistöötajate (sh välisdoktorantide) hinnangul Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtteid ning kas ja kuidas erinevad hinnangud valdkonniti (humanitaarteadused ja kunstid (HV), sotsiaalteadused (SV), meditsiiniteadused (MV), loodus- ja täppisteadused (LT)), sõltuvalt välistöötajate (sh välisdoktorantide) suhtarvust instituudis ja töötajate päritolust;
- 2) kui oluliseks peavad ülikooli instituutide nõukogude liikmed ja nende instituutide välistöötajad (sh välisdoktorandid) eesti keele omandamist ja kasutamist ülikooli töökeelena ning kas ja kuidas erinevad hoiakud valdkonniti (HV, SV, MV, LT), sõltuvalt välistöötajate (sh välisdoktorantide) suhtarvust instituudis ja töötajate päritolust;
- 3) millest on välistöötajatel eesti keele omandamisel ja kasutamisel vajaka.

Uuringu tarbeks tehti veebikeskkonnas küsitlus. Esiteks paluti ülikooli akadeemilistel töötajatel hinnata, kui võrd rakendatakse nende instituudis üheksat põhimõtet, mis puudutavad eesti keele omandamist ja kasutamist ülikooli töökeelena. Teiseks sooviti vastajatelt hinnangut, kui võrd oluliseks nad neid põhimõtteid peavad. Lisaks said nad vastata avatud küsimustele selle kohta, mis toetab või takistab nende põhimõtete rakendamist instituudis ning mida oleks vaja ülikoolis teha, et neid põhimõtteid instituudis (paremini, tõhusamalt) rakendada. Uuring suunati teatud instituutide nõukogude liikmetele ja nende üksuste kõigile akadeemilistele välistöötajatele (sh välisdoktorantidele).

Küsitluse jaoks valiti töörühmas⁴ välja üheksa keele ja rahvusvahelistumise põhimõtet:

- 1) ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgtasemel eesti keelt;
- 2) ülikool sõlmib kokkuleppe akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõude kohta nende töölepingutes;
- 3) struktuuriüksuste juhid ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt oma tööülesannete täitmiseks vajalikul tasemel;

⁴ Töörühma kuulusid lisaks uuringu tegijatele õppeprorektor Aune Valk, keelenõunik Helika Mäekivi, rahvusvahelise koostöö juht Kristi Kerge, ühiskonnateaduste instituudi tugiosakonna juhataja Karin Saarepuu ja rahvusvahelise õpirände keskuse juhataja Ülle Tensing.

- 4) doktorandid ja nende juhendajad kannavad hoolt selle eest, et võõrkeelsete doktoritööde kokkuvõtted oleksid selges eesti keeles⁵;
- 5) ülikool julgustab teadlasi avaldama teadustulemusi eri keeltes kõrgetasemelistes teadusväljaannetes;
- 6) ülikool edendab eesti keele hoidmiseks kõnetuvastus-, tõlke- ja muid tehnoloogilisi lahendusi;
- 7) ülikooli töökeel on eesti keel; vajaduse korral kasutatakse rööpkeelset⁶ suhtlemist; 8) valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel;
- 9) instituutide, kolledžite ja valdkonnaväliste asutuste nõukogude koosoleku keelekasutus määratakse kodukorras.

2. Metodoloogia

Uuringu sihtrühmaks valiti töörühmas välja kümne instituudi nõukogude akadeemilised liikmed ja akadeemilised välistöötajad, sh välisdoktorandid. Instituutide nõukogude koosseis on määratud instituudi põhikirja alusel. Uuringust jäid välja nende instituutide kohalikud akadeemilised liikmed, kes ei kuulu nõukogusse. Uuringu tulemuste puhul tuleb arvestada, et osa kutsuti võtma kümne instituudi kõik töölepinguga akadeemilised välistöötajad (kodakondsuse järgi), aga kohalikest töötajatest ainult instituutide nõukogude liikmed.

Uuringu valim moodustati instituutide välistöötajate (sh välisdoktorantide) suhtarvu ja valdkondliku tasakaalu alusel (vt tabelid 1 ja 2). Valimi pani kokku uuringu töörühm, toetudes avalikult kättesaadavale statistikale Tartu Ülikooli töötajate ja doktorantide kohta. Lõpliku valimi koostamisel rääkisid kaasa ka valdkondade prodekaanid.

HV-st valiti uuringusse osalema ajaloo- ja arheoloogia instituut ning filosoofia ja semiootika instituut; SV-st Johan Skytte poliitikauuringute instituut, majandusteaduskond ja ühiskonnateaduste instituut; LT-st arvutiteaduse instituut, füüsika instituut ning molekulaar- ja rakubioloogia instituut; MV-st bio- ja siirdemeditsiini instituut ning kliinilise meditsiini instituut.

Neist kahes instituudis – arvutiteaduse instituudis ja Johan Skytte poliitikauuringute instituudis – moodustasid **välistöötajad** 2021. aastal veidi üle poole kõigist akadeemilistest töötajatest (vt tabel 1). Kolmes instituudis – filosoofia ja semiootika instituudis,

⁵ Selge keel on kõigile arusaadav tarbekeel, mida iseloomustab lihtne ja selge vorm ning mida eeskätt kasutatakse riigi ja inimese vahelises suhtluses.

⁶ Rööpkeelsus (ingl *parallel language use*) tähendab kahe või enama keele kasutamist samal eesmärgil või konkreetses kontekstis.

majandusteaduskonnas ja füüsika instituudis – moodustasid välistöötajad neljandiku-viiendiku. Ülejäänud viies instituudis oli 2021. aastal välistöötajaid vähe nii arvuliselt kui ka osakaalult.

Tabel 1. Uuringusse valitud instituudid valdkonna ja akadeemiliste välistöötajate osakaalu järgi

A – palju välistöötajaid	B – keskmiselt välistöötajaid	C – vähe välistöötajaid
Johan Skytte poliitikauuringute instituut, SV (50,5%)	filosoofia ja semiootika instituut, HV (24,3%)	ajaloo ja arheoloogia instituut, HV (10,3%)
	majandusteaduskond, SV (20,9%)	ühiskonnateaduste instituut, SV (2,5%)
arvutiteaduse instituut, LT (53,7%)	füüsika instituut, LT (22,9%)	kliinilise meditsiini instituut, MV (6,6%)
		bio- ja siirdemeditsiini instituut, MV (7,3%)
		molekulaar- ja rakubioloogia instituut, LT (3,6%)

Allika: Tartu Ülikooli statistika 2021.

Välisdoktorantide osakaal oli 2021. aastal kõige suurem Johan Skytte poliitikauuringute instituudis, filosoofia ja semiootika instituudis ning arvutiteaduse instituudis (vt tabel 2). Nendes instituudis oli enamik doktorante välisriikide kodakondsusega. Majandusteaduskonnas ja füüsika instituudis moodustasid välisdoktorandid kõigist doktorantidest kolmandiku-neljandiku ning ülejäänud instituutides oli välisdoktorante tunduvalt vähem või ei olnud üldse. Uuringu tulemustes on filosoofia ja semiootika instituut arvatud nende instituutide hulka, kus on keskmiselt välistöötajaid.

Tabel 2. Uuringusse valitud instituudid valdkonna ja välisdoktorantide osakaalu järgi

A – palju välisdoktorante	B – keskmiselt välisdoktorante	C – vähe välisdoktorante
filosoofia ja semiootika instituut, HV (60,5%)	majandusteaduskond, SV (36,6%)	ajaloo ja arheoloogia instituut, HV (14,3%)
Johan Skytte poliitikauuringute instituut, SV (84%)		ühiskonnateaduste instituut, SV (7,9%)
arvutiteaduse instituut, LT (60,2%)	füüsika instituut, LT (27,5%)	kliinilise meditsiini instituut, MV (–)
		bio- ja siirdemeditsiini instituut, MV (–)
		molekulaar- ja rakubioloogia instituut, LT (14,3%)

Allikas: Tartu Ülikooli statistika 2021.

Valimisse kuuluvatele nõukogu liikmetele ja välistöötajatele, sh välisdoktorantidele, saadeti täitmiseks küsimustik, mille töörühm koostas eesti keeles ja mis seejärel tõlgiti inglise keelde (vt 3. lisa). Küsimustik koosnes kahest osast: vastaja taustaandmed ning põhiküsimused Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete rakendamise ja olulisuse kohta. Teine osa koosnes kinnistest küsimustest, mille kohta tuli arvamust avaldada Likerti skaalal, ja avatud küsimustest, kus vastajad said kirjutada oma kommentaare. Küsimustik tehti LimeSurvey keskkonnas ja seda aitas sisestada Tartu Ülikooli haridustehnoloog Marju Piir.

Uuringukutsed saadeti välja 17. novembril 2021. Uuringukutse said 149 instituutide nõukogude liiget, 223 välistöötajat ja 164 välisdoktoranti, sealjuures võis üks inimene kuuluda mitmesse kategooriasse. Kokku saadeti uuringukutse 452 inimesele. Välistöötajatest edastati uuringukutse nendele välisriigi kodanikest akadeemilistele töötajatele, kes on sõlminud Tartu Ülikooliga töölepingu. Külalistöötajatele uuringukutset ei saadetud. Küsimustik oli LimeSurvey keskkonnas aktiivne kuni 9. jaanuarini 2022.

Küsimustiku täitis täielikult või osaliselt 163 vastajat, s.o 36,1% uuringukutse saanutest. Nendest pool (82 vastajat) kirjutas vastuse ka vähemalt ühele avatud küsimusele. Neist omakorda umbes pool (43 vastajat) on kohalikud töötajad ja teine pool (39 vastajat) välistöötajad. Kirjalike tekstikommentaare maht oli 11 621 sõna. Likerti skaalal antud vastused sisestati kvantitatiivse andmeanalüüsi jaoks statistikaprogrammi SPSS 27 ja tekstikommentaariid kvalitatiiivse andmeanalüüsi jaoks programmi Atlas.ti.

Suurim huvi küsimustiku täitmise vastu oli HV ja väikseim huvi MV töötajate hulgas. HV-s sai uuringukutse 72 inimest, neist vastas 32 (44%). SV-s vastas 109 kutse saajast 42 (39%), LT-s 191-st uuritavast 67 (35%) ja MV-s 80 kutsutust 17 töötajat (21%).

Eesti emakeelega vastajad jagunevad nelja valdkonna peale enam-vähem võrdselt, seevastu välistöötajatest vastajad töötavad peamiselt LT-s (53%). Tunduvalt vähem on vastajaid SV-st (22%) ja HV-st (18%) ning peaaegu üldse pole välistöötajatest vastajaid MV-st (4%). See peegeldab välistöötajate jagunemist ülikooli valdkondade vahel: LT-s on arvuliseltunduvalt rohkem välistöötajaid kui teistes valdkondades.

3. Uuringu lühikokkuvõte

Tartu Ülikooli töötajas- ja üliõpilaskond muutub aina rahvusvahelisemaks. Ülikool püüab oma keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetes (2020) ühendada rahvusvahelise ja rahvusliku, mis tähendab kasvava mitmekeelsuse ja ingliskeelestumise oludes eesti keele kasutusvõimaluse tagamist, väärtustades samas töötajate ja üliõpilaste võõrkeeleoskust.

Uuring tehti selleks, et saada akadeemilistelt töötajatelt tagasisidet Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete kohta – nii selle kohta, kuidas töötajate arvates põhimõtteid nende instituutides rakendatakse, kui ka selle kohta, missugused on töötajate hoiakud põhimõtete, eriti nende suhtes, mis puudutavad välistöötajate eesti keele omandamist ja kasutamist ülikooli töökeelena.

Uuringu tulemuste puhul tuleb arvestada, et uuringust kutsuti osa võtma kümne instituudi kõik ülikooliga töölepingu sõlminud akadeemilised välistöötajad (kodakondsuse järgi), aga kohalikest töötajatest ainult instituutide nõukogude liikmed. Vastajate hulgas on eesti ja muu emakeelega töötajaid enam-vähem võrdselt. Suurim erinevus kahe rühma vahel on see, et eesti emakeelsed vastajad on töötanud Tartu Ülikoolis tunduvalt kauem ja nad on kõrgemal ametikohal kui muukeelsed välistöötajad. Välistöötajatest vastajate seast on suur osa doktorante-nooremteadureid, kes on Tartu Ülikoolis töötanud kuni viis aastat. Kohalike töötajate keelehoiakuid uuriti põhjalikult 2017/2018. õppeaastal (Kivistik & Ress 2018)⁷. Terviklikuma pildi saamiseks soovitame peagi korraldada mõlemast uuringust lähtuva kordusuuringu, mis kõrvutaks kohalike ja välistöötajate keelehoiakud, sh doktorantide keelehoiakuid.

Uuringus leiab kinnitust, et ülikooli kohalike ja välistöötajate ühine suhtluskeel on enamasti inglise keel. Vastajate hulgas on nende endi hinnangul kõige enam levinud hea inglise keele oskus. Enamik välistöötajatest vastajaid oskab enda hinnangul eesti keelt, kuid tavaliselt ainult vähesel määral. Suurem osa neist on õppinud eesti keelt vähemalt algtasemel ja nende suhtlusringkonnas on eestlasi, kuid enamus ei suhtle eesti keeles üldse või teeb seda harva. Vastajate hulgas on neidki välistöötajaid, kes on eesti keele väga hästi omandanud ja vastasid küsimustikule eesti keeles, kuid neid on pigem vähe.

Hinnang keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete rakendamisele. Küsisime, kui võrd rakendatakse ülikooli instituutide nõukogude liikmete ja nende instituutide välistöötajate (sh doktorantide) hinnangul Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise

⁷ Kivistik, K. & Ress, K. (2018) Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakud 2018. aastal. Uringuaruanne. https://ut.ee/sites/default/files/2022-05/tu_tootajate_keeleshoiakud_2018_uuringuaruanne_2.pdf

põhimõtteid ning kas ja kuidas erinevad hinnangud valdkonniti (HV, SV, MV, LT), sõltuvalt välistöötajate (sh doktorantide) suhtarvust instituudis ja töötajate päritolust.

Likerti skaalal antud vastuste ja avatud küsimustele kirjutatud kommentaaride põhjal on näha, et põhimõtted jäävad nii kohalikele kui ka välistöötajatele tihtipeale segaseks. Mida tähendab kõrgtasemel eesti keele omandamise motiveerimine? Kellega sõlmitakse eesti keele oskuse taseme kokkulepe? Keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetest ei selgu, et see põhimõte kehtib ainult tähtajatu töölepinguga töötaja puhul. Küllaltki paljud vastajad ei tea, kas nende instituutide kodukorras on koosolekute keel kindlaks määratud ja kas ülikool arendab keeletehnoloogiat eesti keele hoidmiseks. Välistöötajad ei oska tihtipeale hinnata, kas nende valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel ja kas ülikool julgustab neid avaldama teaduspublikatsioone eri keeltes.

Need akadeemilised töötajad, kes oskavad põhimõtete rakendamist oma instituudis hinnata, arvavad, et põhimõtteid rakendatakse, v.a kahte: ülikool motiveerib kõiki doktorante kõrgtasemel eesti keelt omandama ja sõlmib töötajatega töölepingus kokkuleppe eesti keele oskuse taseme saavutamise kohta. Viimase põhimõtte rakendamisega on rohkem kursis vastajad, kes töötavad arvutiteaduse instituudis või Johan Skytte poliitikauuringute instituudis, kus pool akadeemilistest töötajatest on välistöötajad. Hinnangud ülejäänud põhimõtete rakendamise kohta valdkondade vahel eriti ei erine, st ei sõltu ka välistöötajate suhtarvust instituudis ega töötajate päritolust.

Hoiakud keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete suhtes. Küsisime, kui oluliseks peavad ülikooli instituutide nõukogude liikmed ja nende instituutide välistöötajad (sh doktorandid) eesti keele omandamist ja kasutamist ülikooli töökeelena. Uurisime, kas ja kuidas erinevad hoiakud valdkonniti, sõltuvalt välistöötajate (sh doktorantide) suhtarvust ja töötajate päritolust.

Küsitletud instituutide nõukogude eesti emakeelsed liikmed peavad keele ja rahvusvahelistumise põhimõtteid oluliseks, välistöötajate meelest on aga mitu eesti keele omandamise ja töökeelena kasutamise põhimõtet ebaolulised. Enamik välistöötajaid hindavad ebaoluliseks põhimõtteid, et ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgtasemel eesti keelt, sõlmib töötajatega kokkuleppe eesti keele oskuse kohta töölepingus, ülikooli töökeel on eesti keel ja valdkonna töökeel on eesti keel. Pigem oluliseks peab suurem osa välistöötajaid eesti keele kasutamise kohta käivaid põhimõtteid, et struktuuriüksuste ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt ning võõrkeelsetele doktoritöödele tuleb lisada eestikeelne kokkuvõte. Välistöötajad, kes on omandanud eesti keele hästi või väga hästi, hindavad kõiki neid põhimõtteid oluliseks.

Uuringus ilmneb seega ülikooli diskursuses valitsev vastuolu rahvusliku ideoloogia ja rahvusvahelise suunitluse vahel, mis tekitab pingeid ülikooli töötajate hoiakutes. Kuigi ka uuringusse kaasatud kohalikud töötajad (instituutide nõukogude akadeemilised liikmed) väljendavad arusaamatust mõne keele ja rahvusvahelistumise põhimõtte või nende elluviimise pärast, on nemad peasjalikult ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetele päri. Eriti oluliseks peab see sihtrühm eesti keele õpetamist ja kasutamist toetavaid põhimõtteid, väljendades arvamust, et ülikoolis tuleb kasutada nii eesti kui ka inglise keelt ning selleks, et ka edaspidi saaks ülikoolis töökeelena (administratiivse suhtluse keelena) kasutada eesti keelt, peab seda välistöötajatele õpetama.

Uuringus osalenud välistöötajad kipuvad seevastu rõhutama, et nad saavad ülikooli töökeskkonnas suheldud inglise keeles. Eesti keele õpivõimalused võiksid nende meelest olla kättesaadavad, aga keele õppimine ja kasutamine ei peaks olema kohustuslik ega range keelepoliitikaga suunatud. Enamasti ollakse pehme võimalusi loova keeleõppe ja -kasutamise poliitika poolt: ülikool pakkugu, motiveerigu, aga ärgu kohustagu; las olla inimese enda valik, kas tahab eesti keelt õppida ja kasutada või mitte. Samas on enamik muu emakeelega vastanutest eesti keelt õppinud, mis näitab, et neil on eesti keele omandamise vastu vähemalt algtasemel huvi olnud.

Millest on välistöötajatel eesti keele omandamisel ja kasutamisel vajaka? Küsimusele anti kolm tüüpilist vastust: 1) vähene teave Tartu Ülikooli keelepoliitika kohta; 2) vähene teave keeleõppevõimalustest ning nende piiratus ja vähesus; 3) kindlustunde puudumine oma akadeemilise karjääri suhtes (eriti neil, kes tahaksid jääda Eestisse).

Välistöötajates tekitab küsimusi see, mida ja kellelt oodatakse, kui räägitakse eesti keele õppest ja kasutamisest Tartu Ülikooli töökeelena, ning kuidas tagatakse, et eesti keele oskuse nõudest ei saa takistus ülikoolis töötamiseks. Eesti keele omandamise ja algteadmiste saamise järgsete õpingute jätkamise motivatsioon on välistöötajate hulgas vähene, sest pigem nähakse oma karjääri jätkumas välismaal või ei nähta võimalust Tartu Ülikooli tööle ja Eestisse elama jääda.

Küsitluse vastustest ilmneb ka, et välistöötajatel on vajaka eesti keele õppimise ja harjutamise võimalustest ning ilmselt ka teadlikkusest, et ülikool neid võimalusi pakub. Ülikooli töökeskkond ei pruugi olla eesti keele õppeks just toetavaim keskkond, sest sellises töökeskkonnas on suhtlustõhususel tähtis osa. Kui seda on võimalik saavutada inglise keele kui ühise suhtluskeele abil, siis ei pruugi eesti keele oskuse harjutamiseks igapäevases suhtluses tekkida piisavalt võimalusi. Kogukondlik keeleõpe on oluline keeleõppevõimalus, kuid see ei

tarvitse töökeskkonnas teise ühise (enamjaolt inglise) keele olemasolul iseenesest sündida ja vajaks samuti institutsionaalset suunamist.

4. Ettepanekud

Alltoodud ettepanekud on läbi arutatud uuringu töörühmas. Osaliselt on neid juba arvestatud ka Tartu Ülikooli 2023. aasta arengufondi projektis eesti keele õpet ja kasutamist toetavate tegevuste jaoks.

4.1. Põhimõtete selgus

Tartu Ülikooli senatis 2020. aastal vastu võetud keele ja rahvusvahelistumise põhimõtted on visioonidokument, mis ei ole ülikooli liikmetele siduv, aga näitab ülikooli keelepoliitika elluvijatele suunda. Keelepoliitika rakendaja on ülikool keskselt, kuid ka valdkondade ja instituutide juhid. Visioonidokumendi vastuvõtmisele eelnes vähemalt valdkondade tasemel üleülikooliline arutelu, kus neid põhimõtteid tutvustati. Meie uuring näitab, et põhimõtete vastuvõtmine ning eesti keele õppe ja kasutamise võimaluste pakkumine ja arendamine ei tähenda siiski seda, et ülikooli töötajad põhimõtete ja tegevusega kursis oleksid.

Soovitame läbi mõelda ja selgitada nii välistöötajatele kui ka kohalikele töötajatele, eriti instituutide juhtkondadele, mis on **Tartu Ülikooli missioon rahvusülikoolina ja kuidas käib see kokku rahvusvahelisusega**; miks on Tartu Ülikooli jaoks tähtis eesti keele kestlikkust hoida, kuidas see eesmärk suhestub inglise keele kasutamisega ülikoolis; missugustelt töötajatelt oodatakse eesti keele omandamist ja kasutamist ning mis tasemel; kuidas toetab ja väärtustab ülikool välistöötajate eesti keele õpet ja kasutamist ning annab neile tagasisidet. Sellist teavet tuleb levitada regulaarselt, sest ülikooli tööjõud on üsna liikuv.

Eriti soovitame läbi mõelda **välistöötajate eesti keele õppe peaesmärgid**. Praegu on ülikooli keelepõhimõtetes kirjas, et ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgtasemel eesti keelt. Põhimõte tuleneb riigiga sõlmitud halduslepingutest, kus on kehtestatud nõue, et vähemalt 50% doktorantidest peavad omandama õppe lõpuks eesti keele kõrgemal suhtlustasemel ehk B2-tasemel. Ülikooli ja riikliku nõude vahel on ilmne vastuolu. Ei ole ka mingeid märke, et ülikool sooviks enda kehtestatud märksa kõrgema taseme nõuet kuidagi kontrollida või järgida. Vastupidi – uues halduslepingus on tehtud erand, et 50% IT-erialade doktorantidest peavad õpingute lõpuks omandama hoopis B1-, mitte B2-taseme.

Esiteks peab **keele ja rahvusvahelistumise põhimõtteid tutvustav kommunikatsioon** olema suunatud nii välistöötajatele kui ka kohalikele töötajatele, eriti instituutide juhatajatele. Soovitame välisdoktorantide atesteerimisel ja välistöötajate arenguestlustel rääkida ka nende keeleteest: missugused on nende keele(õppe)kogemused, mis on positiivset ja negatiivset, missugust tuge nad vajaksid? Ülikool korraldab atesteerimiskoolitusi, mille üks teema võiks

olla doktorandi keeletee. Ka Tartu Ülikooli personaliosakond korraldab selliseid koolitusi ja on valmis nendega jätkama. Õppe- ja teadusprorektor, instituutide juhatajad ja programmijuhid saaksid infotundides aidata kaasa teavitustegevusele, aga ka ühtsete seisukohtade ja hea tava kujundamisele ülikoolis.

Teiseks on instituutides **rahvusvahelistumise kontaktisikud**, kelle kaudu võiks levitada infot keeleõppe- ja -kasutusvõimaluste kohta, kes võiksid olla kursis, kuidas instituudi välistöötajatel eesti keele õppimisega läheb, mis tekitab probleeme ja mis toob rahulolu. On tähtis, et ka kohalikud töötajad (eriti instituutide juhtkonnad) oleksid ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetega kursis. Uuringu põhjal näeme, et enamik eesti emakeelega töötajaid (instituutide nõukogude liikmeid) peavad põhimõtteid küll oluliseks, aga ei pruugi alati mõista, mida ühe või teise põhimõtte all täpselt mõeldakse, kas ja kuidas neid ellu viiakse ning kes seda teeb.

4.2. Paindlik eesti keele õpe

Soovitame pakkuda **paindlikke võimalusi eesti keele õppeks**. Vastustes pakuvad vastajad välja, et sooviksid töötajatele eraldi kursusi, milles arvestataks nende keelevajadusega (sh sellega, et eesti keele õppe metoodika vastaks töötajate keelevajadusele). Soovitakse nii lähi- kui ka veebiõppe kursusi, samuti individuaalõppe võimalust. Eesti keele õpe peaks toimuma tasustatud tööajast. Välistöötajad ei pruugi olla huvitatud eesti keele omandamisest kõrgel tasemel, aga uuringu põhjal paistab vähemalt osa neist olevat soovivat omandada eesti keele argisuhtluse tasandil. Soovitame välistöötajate keelelise argisuhtluse arendamiseks töötada välja kursuse, kus keskendutakse keele õppimisele, mida läheb vaja akadeemilises töökeskkonnas.

Praegu pakub Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride instituut eesti keele ja kultuuri kursusi kohapeal ning veebis alg- (A) ja kesktaseme (B) saavutamiseks; eesti ja üldkeeleteaduse instituudist saab võtta kursusi järgmise keeleoskustasemeni (C) jõudmiseks. Eesti keele õpet pakutakse nii suvistel intensiivkursustel kui ka akadeemiliste semestrite jooksul.

Kui vaja, on **üksused valmis eesti keele õppe pakkumist suurendama ja mitmekesistama**. Tartu Ülikooli personaliosakond aitab leida ja tasub vajaduse korral välistöötajatele, sh välisdoktorantidele ja nende kaaslastele 6 EAP eest eesti keele õpet semestris ka väljaspool ülikooli, peamiselt Tartu Rahvaülikoolis ja Folksuniversitetis. On instituute, kes tasuvad oma töötajate eesti keele õppe eest ise (nt Johan Skytte poliitikauuringute

instituut). Et teave eesti keele õppimise võimaluste kohta jõuaks kõigi huvilisteni, on tähtis seda ülikoolis levitada.

On oluline, et **eesti keele õpe toimuks ka klassiruumist väljaspool** ning eesti keele õppijatel oleks võimalus eesti keelt praktiseerida. Klassiruumis ja veebis toimuvad kursused peaksid olema ühendatud kogukondliku keeleõppe võimalustega. Igas instituudis võiks olla kontaktisik, kelle abil leiaks kursuse õppejõud koos õppijaga parimad ja tulemuslikemad võimalused kogukondlikuks keeleõppeks ja lõimumiseks. Suhtlus töökeskkonnas, mis peab sageli olema tõhus, ei pruugi iseenesest toetada välistöötajate püüdlusi eesti keelt harjutada. Kogukondlik keeleõpe ei sünni iseenesest, eriti töökeskkonnas, seega on vaja institutsionaalset suunamist ja rahastamist. Soovitame luua võimalusi eesti keele praktiseerimiseks (vestluskursus, tandemõpe, keelekohvikud, keelelaagrid-väljasõidud) ning korraldada kohalike ja välistöötajate ühisüritusi. Samuti soovitame pakkuda tuge kohalikest tuttavate leidmisel, eriti Tartu Ülikoolis töötamise alguses. Seejuures tuleb mõelda sellele, kuidas motiveerida eesti keelt kõnelevaid inimesi neil üritustel osalema ning välistöötajatega nende võimaluste ja võimekuse piires eesti keelt kasutama.

Et välistöötajate eesti keele õpet puudutavaid põhimõtteid järgida, esitati Tartu Ülikooli arengufondile 2022. aastal taotlus eesti keele õppimis- ja kasutamisevõimaluste suurendamiseks. Kavandatav tegevuskava puudutab eesti keele lisakursusi töötajatele ja võimalusi harjutada keelt tandemis, vestluskursustel, keelekohvikutes, keeleõppelaagrites ning kohalike ja välistöötajate ühisüritustel (vt 7. peatükk).

Paljud ülikoolid seisavad silmitsi olukorraga, kus vajadus tagada kohaliku keele kestlikkus akadeemilises maailmas on loonud tarviduse edendada rööpkeelsust (sisuliselt eesti ja inglise keele rööpne kasutus) ülikoolis. Seepärast tuleks luua **eesti ja inglise rööpkeelset kasutamist õpetavad kursused B1-tasemele**. Retseptiivse keelepädevuse (kõnelejad kasutavad suhtlusolukorras eri keeli) arendamine akadeemilises keskkonnas nõuab õpetamismetoodika arendamist, aga ka õppijale vajaliku akadeemilise sõnavara, tüüpfraside jm tööriistakasti loomist, mida kõrgema taseme eesti (rööp)keele kursustel osalejatele õpetada.

4.3. Välistöötajate kaasamine

Tartu Ülikool peab tähtsaks, et eesti keelt kasutataks ülikooli töökeelena, st dokumentide, asjaajamise ja teatud koosolekute töökeelena. Koosolekutel, kus osalevad nii kohalikud kui ka välistöötajad, peavad kõik asjaosalised tundma ennast kaasatuna. Töökeele küsimus ei tohi tekitada keelebarjääri. Et koosolekutel kasutataks töökeelena eesti keelt, peab

tõlke- või keeletehnoloogilises lahenduses või võimaluse korral rööpkeelsuses enne kokku leppima. Kokkulepitu peab olema vajaduse korral rahastatud ja kindlasti asjaosalistele teada. Oluline on kaasamine: kõik asjaosalised on oodatud, hoolimata sellest, et koosoleku töökeel on eesti keel või koosolekul kasutatakse rööpkeelsust.

4.4. Akadeemilise karjääri ebakindlus ja liikuvus

Keeleõppe motivatsioon ei sõltu ainult võimalustest keelt õppida ja harjutada, vaid ka **inimese tuleviku-minast**, teisisõnu sellest, kuidas end tulevikus nähakse ja milliseks keelekasutajaks saada soovitakse. Kui nähakse ennast teadlase-õppejõuna, kes tahab või peab Eestist ja Tartu Ülikoolist lahkuma, on eesti keele omandamise motivatsioon väiksem kui siis, kui kavatakse pikemaks ajaks siia jääda.

Uuringust ilmneb **välistöötajate ebakindlus karjääri jätkamise suhtes Tartu Ülikoolis**. Projektipõhisus ja tähtajalised töölepingud ei paku kindlustunnet. Välistöötajatest vastajate hulgas olid pea pooled doktorandid-nooremteadurid, kes viibivad Tartu Ülikoolis tähtajaliselt.

Samuti ilmneb välistöötajate kommentaaridest, et **eesti keele oskus suhtlustasemel ei pruugi tähendada, et nad saavad oma akadeemilist karjääri Eestis jätkata**. Tartu Ülikool pakub osadele akadeemilistele töötajatele tähtajatut töölepingut, aga ka see ei pruugi tulevikukindlust anda. Sellele võiks edaspidistes uuringutes keskenduda. Keelepoliitikat ei tehta vaid keelepoliitika sildi all. Oluline osa on teadus-, kõrgharidus- ja personalipoliitikal.

5. Küsitluse tulemused

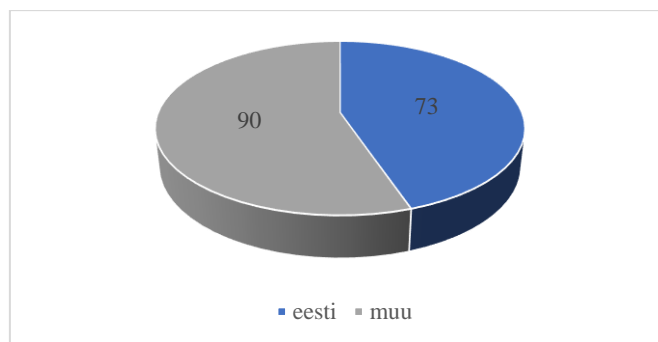
Küsitluse tulemuste tutvustamisel esitame esmalt vastajate metaandmestiku: päritolu; Eestis elatud ja Tartu Ülikoolis töötatud aeg; keeleoskus; eesti keele õppimise kogemus ja eesti keele kasutamine. Seejärel anname ülevaate sellest, mil määral väljavalitud põhimõtteid vastajate arvates nende koduinstituudis rakendatakse ja kui oluliseks nad neid põhimõtteid peavad. Analüüsisime küsitluse vastuseid valdkonniti, sõltuvalt välistöötajate (sh välisdoktorantide) suhtarvust, vastaja emakeelest või päritolust ning enesehinnangulisest eesti keele oskusest. Viimaks kirjeldame kvalitatiivse andmeanalüüsi tulemusel saadud nelja teemat, mis kerkisid esile avatud küsimustele antud kirjalikest kommentaaridest. Need on 1) arusaamatused keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetega; 2) mured eesti keele õppega; 3) mured töötajate kaasamisega; 4) akadeemilise karjääri ebakindluse ja liikuvuse mõju eesti keele õppele ning kasutamisele ülikoolis.

5.1. Vastajate profiil

5.1.1. Küsimustiku keel, emakeeled, päritoluriik ja ränne

Kõigepealt said vastajad valida, kas täita **küsimustik eesti või inglise keeles**. 163 vastajast 82 valisid eesti keele, 81 inglise keele. Eesti keeles täitsid küsimustiku kõik, kes pidasid oma (üheks) emakeeleks eesti keelt, ning üheksa akadeemilist töötajat, kes nimetasid oma emakeelena mõne muu keele ja olid pärit väljastpoolt Eestit. Kõik need üheksa välistöötajat pidasid oma eesti keele oskust väga heaks või heaks ning kirjutasid, et suurema osa või poole nende suhtlusringkonnast moodustavad eestlased ja nad kasutavad eesti keelt iga päev või sageli. Samuti elavad nad Eestis ja on töötanud Tartu Ülikoolis vähemalt kuus aastat.

Esimese keele ehk emakeele (L1) järgi jagunevad vastajad enam-vähem pooleks (vt graafik 1): veidi alla poole vastajatest (73 vastajat ehk 44,8%) pidas oma emakeeleks eesti keelt ja veidi üle poole (90 vastajat ehk 55,2%) mõnda muud keelt, millest kõige enam nimetati vene (18), inglise (14), saksa (11), hispaania (9) ja ukraina keelt (5). Kokku märgiti lisaks eesti keelele 20 emakeelt, üksikud vastajad ka mitu keelt. Need, kes märkisid emakeeleks eesti keele, on kõik pärit Eestist, välja arvatud üks vastaja, kes pidas oma emakeeleks nii eesti kui ka inglise keelt. Üks Eestist pärit vastaja nimetas oma emakeeleks vene keele. Seega on küsimustiku täitnud kohalikud töötajad peamiselt eesti emakeelega.

Graafik 1. Vastajad emakeele järgi

Päritoluriigi kohta uurides selgus, et 73 vastajat (44,8%) on pärit Eestist, ülejäänud 90 vastajat (55,2%) mujalt: Venemaalt 14; Ukrainast 7; ingliskeelsetest riikidest (USA, Suurbritannia, Kanada, Austraalia, LAV) 13; teistest Euroopa riikidest (Austria, Holland, Itaalia, Kosovo, Läti, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa) 25; Lõuna-Ameerika riikidest (Mehhiko, Colombia, Ecuador, Argentina, Brasiilia) 11; Aasia, Lähis-Ida ja Kaukaasia riikidest (Hiina, Jaapan, Sri Lanka, Iraan, Türgi, Pakistan, Aserbaidžaan, Kasahstan) 17; Aafrika riikidest (Egiptus, Süüria) 2.

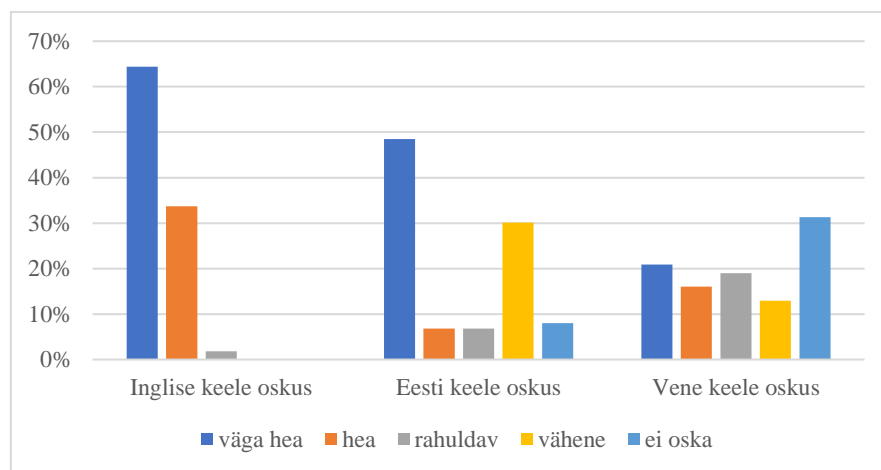
Veel vaatlesime **vastajate rännet ja tööpositsiooni ülikoolis**. Kaks kolmandikku eesti emakeelega töötajatest (72,6%) on elanud Eestist väljaspool. Samuti on kaks kolmandikku välistöötajatest (72,2%) elanud mujal kui oma päritoluriigis ja Eestis. Välistöötajatest kaks kolmandikku (65,5%) on elanud Eestis kuni viis aastat; kolmandik (33,3%) kauem. Kolm neljandikku (73,3%) välistöötajatest on töötanud Tartu Ülikoolis kuni viis aastat, viiendik (18%) kauem kui kuus aastat. Seevastu eesti emakeelega vastajatest on peaaegu kõik töötanud Tartu Ülikoolis rohkem kui kümme aastat (95,9%). Eesti emakeelsed vastajad töötavad ülikoolis peamiselt professorina (50,7%) või kaasprofessorina (30,1%), välistöötajatest vastajad on aga peamiselt doktorandid ja nooremteadurid (40,0%). Välistöötajate rühmas on professoreid 13,3% ja kaasprofessoreid 15,6%.

5.1.2. Keeleoskus

Küsimustikus paluti kõigil hinnata oma eesti, inglise ja vene keele oskust viiepalliskaalal (1 – väga hea, 2 – hea, 3 – rahuldav, 4 – vähene, 5 – ei oska). Lisaks sai märkida muude keelte oskuse.

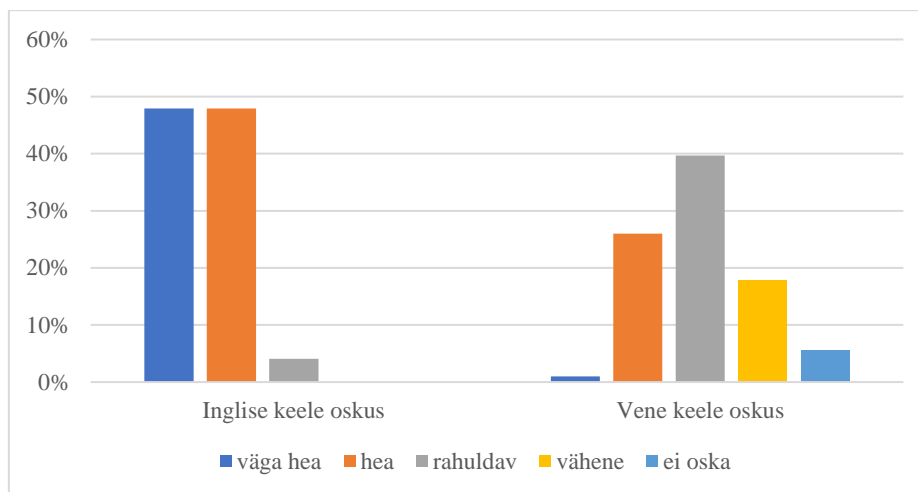
Kõik vastajad oskavad mitut keelt. Peale eesti, inglise ja vene keele nimetati saksa, soome, prantsuse, hispaania, katalaani, rootsi, itaalia, hiina, korea, norra, taani, poola, ukraina, türgi, araabia, läti ja muude keelte oskust mis tahes tasemel.

Vastajate subjektiivse hinnangu järgi on ülikoolis **kõige rohkem levinud inglise keele oskus** (vt graafik 2): 64% vastajatest peavad oma inglise keele oskust väga heaks (sh inglise emakeelsed), 34% heaks ja 2% rahuldavaks. Seevastu oma eesti keele oskust peavad väga heaks 49% vastajatest (sh eesti emakeelsed), heaks 7%, rahuldavaks 7% ja väheseks 30%. Vastajatest 8% väidab, et ei oska üldse eesti keelt. Hea vene keele oskus on kõigi töötajate peale kokku vähem levinud: 21% vastajatest peab oma vene keele oskust väga heaks, 16% heaks, 19% rahuldavaks. Kolmandik ei oska enda sõnul üldse vene keelt.

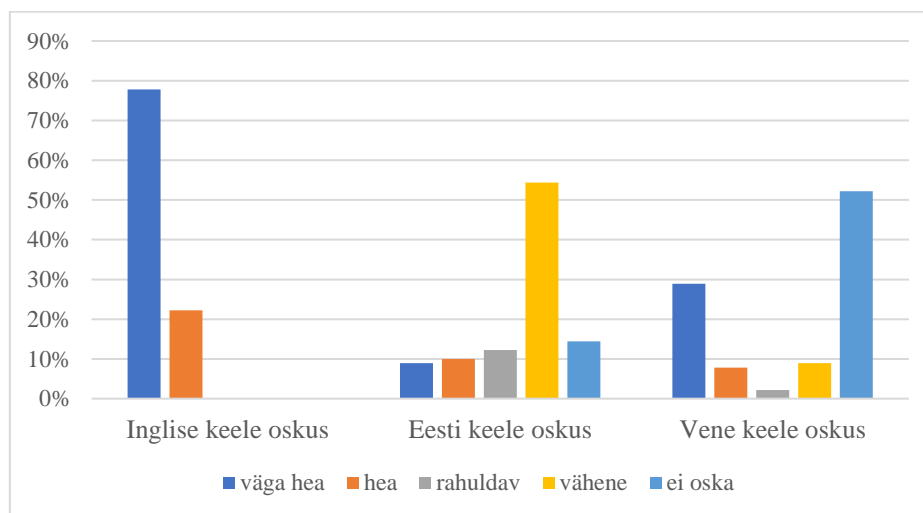

Graafik 2. Inglise, eesti ja vene keele enesehinnanguline oskus vastajate hulgas

Analüüsisime ka **keeleoskust emakeele järgi**. Muu emakeelega välisrääkijad hindavad oma **inglise keele** oskust paremaks kui eesti emakeelsed töötajad (vt graafik 3 ja 4): kõik muu emakeelega vastajad hindavad oma inglise keele oskuse kas väga heaks või heaks (keskmine 1,22), eesti emakeelsed vastajad leiavad, et nende inglise keele oskus on enamasti väga hea või hea (keskmine 1,56). Peaaegu kõik eesti emakeelsed vastajad (94,5%) märkisid, et oskavad ka **vene keelt**, hinnates seda kõige tihedamini rahuldavaks või heaks (keskmine 2,68). Ligi pool muu emakeelega vastajatest (47,8%) oskab vene keelt (keskmine 1,81). Suurem osa muu emakeelega vastajatest (85,6%) märgib küll, et oskab **eesti keelt**, kuid tunduvalt madalamal tasemel (keskmine 3,31). Neid, kes vastavad, et ei oska üldse eesti keelt, on välisrääkijatest vastajate hulgas küllaltki vähe (14%).

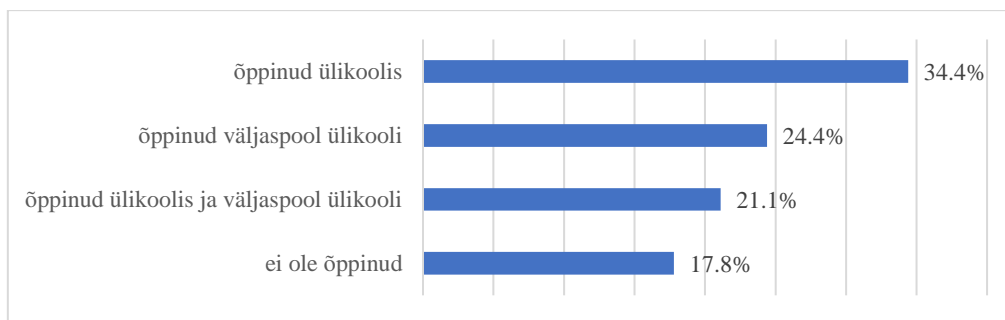
Graafik 3. Inglise ja vene keele enesehinnanguline oskus eesti emakeelsete vastajate hulgas, n = 73

Graafik 4. Inglise, eesti ja vene keele enesehinnanguline oskus muu emakeelega vastajate hulgas, n = 90

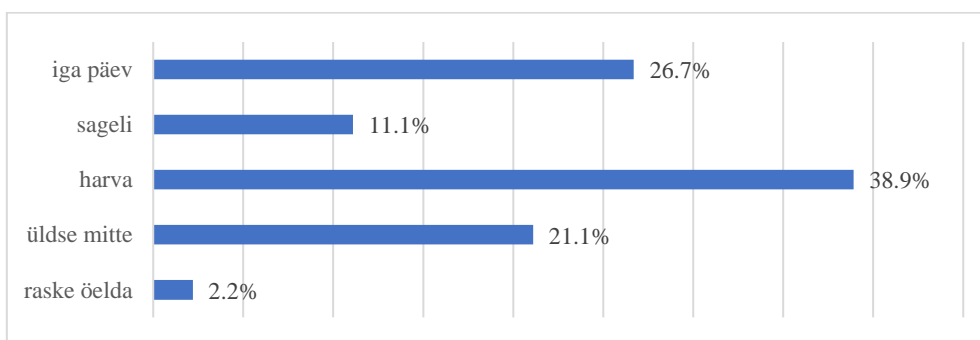
5.1.3. Eesti keele õpe, kasutamine ja suhtlusringkond

Suurem osa muu emakeelega vastajatest on eesti keelt õppinud. See näitab, et eesti keele oskamise vastu (vähemalt algtasemel) on nende hulgas huvi. Kolmandik neist (34,4%) vastab, et on eesti keelt õppinud ülikoolis, viiendik nii ülikoolis kui ka väljaspool ülikooli (21,1%) ning neljandik ainult väljaspool ülikooli (24,4%). 18% vastab, et ei ole üldse eesti keelt õppinud.

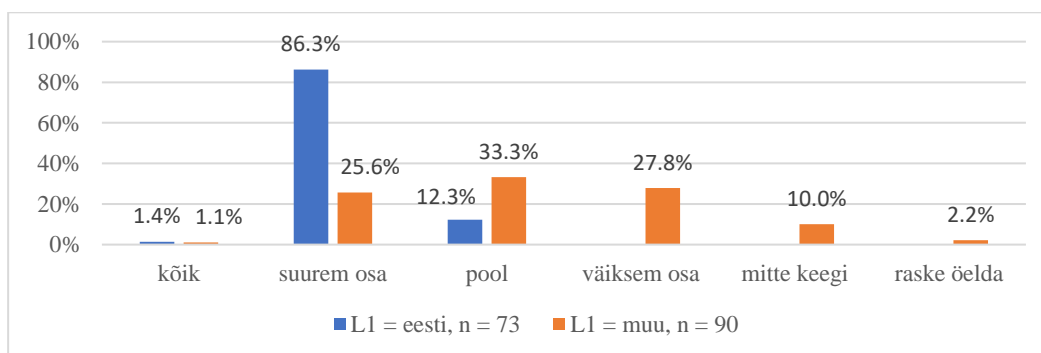
Graafik 5. Vastused küsimusele „Milline on teie eesti keele õppimise kogemus?“, L1 = muu, n = 90

Kui kõik eesti emakeelsed vastajad ütlevad, et kasutavad eesti keelt iga päev, siis välisrääkijatest teeb seda umbes neljandik (26,7%, vt graafik 6). Viiesik vastajatest (21,1%) ei kasuta eesti keelt üldse ja veidi üle kolmandiku (38,9%) teeb seda harva.

Graafik 6. Vastused küsimusele „Kui tihti kasutate eesti keelt?“, L1 = muu, n = 90

Enamik eesti emakeelga töötajaid leidis, et nende suhtlusringkond on suuremas osas eestikeelne. Ka suur osa välisrääkijatest ütleb, et nende suhtlusringkonnas on eestlasi.

Graafik 7. Vastused küsimusele „Kui suur osa neist, kellega te suhtlete tihti, on eestlased?“

5.2. Keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtete rakendamine ja olulisus

Kokkuvõtte selle kohta, kuivõrd väljavalitud põhimõtteid akadeemiliste töötajate meelest nende instituudis rakendatakse ja kui oluliseks nad neid peavad, on toodud tabelis 3. Seal on näha, et vastajate hinnangul rakendatakse nende instituutides kõiki põhimõtteid, välja arvatud kahte: „Ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgtasemel eesti keelt“ ja „Ülikool sõlmib kokkuleppe akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõude kohta nende töölepingutes“. Kuigi töölepinguid sõlmib ülikoolis personaliosakond, valmistatakse need ette instituudis.

Suuresti erinevad kohalike töötajate ja välistöötajate hoiakud eesti keele omandamise ja kasutamise põhimõtete kohta (vt tabel 3). Kui kohalikud eesti emakeelega töötajad peavad kõiki põhimõtteid oluliseks, siis muu emakeelega välistöötajad ei pea päris mitut neist oluliseks: kõigi doktorantide motiveerimiseks omandada eesti keelt kõrgtasemel, leppida töölepingus kokku akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõudes ning kasutada ülikooli töökeelena, sh valdkonna nõukogu töökeelena eesti keelt. Muu emakeelega välistöötajad peavad oluliseks põhimõtteid, mis toetavad ja rõhutavad nende mitmekeelsust ja pakuvad sellele võimalikku kaitset: ülikool julgustab teadustulemusi avaldama eri keeltes; koosolekute keelekasutus määratakse instituutide ja kolledžite kodukorras. Samuti peavad välistöötajad oluliseks, et ülikool edendaks eesti keele hoidmiseks tehnoloogilisi vahendeid, ja toetavad seda, et struktuuriüksuste juhid ja programmijuhid oskaksid eesti keelt ning võõrkeelsetel doktoritöödel on eestikeelne kokkuvõte.

Tabel 3. Vastajate hinnangud instituutides rakendatavate põhimõtete ja nende olulisuse kohta (+ rakendatakse, on oluline, – ei rakendata, ei ole oluline)

Põhimõte	Kas rakendatakse?	Kas on oluline? (L1 = eesti)	Kas on oluline? (L1 = muu)
Vastajate arv	n = 163	n = 73	n = 90
1. Ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgtasemel eesti keelt.	–	+	–
2. Ülikool sõlmib kokkuleppe akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõude kohta nende töölepingutes.	–	+	–
3. Struktuuriüksuste juhid ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt oma tööülesannete täitmiseks vajalikul tasemel.	+	+	+
4. Doktorandid ja nende juhendajad kannavad hoolt selle eest, et võõrkeelsete doktoritööde kokkuvõtted on selges eesti keeles.	+	+	+

5. Ülikool julgustab teadlasi avaldama teadustulemusi eri keeltes kõrgetasemelistes teadusväljaannetes.	+	+	+
6. Ülikool edendab eesti keele hoidmiseks ja arendamiseks kõnetuvastus-, tõlke- ja muid tehnoloogilisi lahendusi.	+	+	+
7. Ülikooli töökeel on eesti keel; vajaduse korral kasutatakse rööpkeelset suhtlemist.	+	+	–
8. Valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel.	+	+	–
9. Instituutide, kolledžite ja valdkonnaväliste asutuste nõukogude koosoleku keelekasutus määratakse kodukorras.	+	+	+

Allpool on täpsem ülevaade sellest, kuidas erinevad vastajate hinnangud põhimõtete rakendamise kohta ja hoiakud nende olulisuse suhtes valdkondade vahel, sõltuvalt välistöötajate suhtarvust instituudis ja töötaja päritolust või emakeelest.

5.2.1. Põhimõtete rakendamine

Vastajatel paluti hinnata, mil määral rakendatakse nende instituudis uuringu jaoks väljavalitud põhimõtteid. Hinnang paluti anda viiepalliskaalal: 1 – ei rakendata üldse; 2 – pigem ei rakendata; 3 – pigem rakendatakse; 4 – rakendatakse täielikult; 5 – raske öelda.

Vastustest paistab silma, et paljud ei oska hinnata, kuivõrd neid põhimõtteid nende instituudis rakendatakse. Kõige raskem on muu emakeelega välistöötajatel öelda, kas instituutide, kolledžite ja valdkonnaväliste asutuste nõukogude koosoleku keelekasutus on kodukorras kindlaks määratud (vastuste osakaal 50,0%). Samuti ei tea suur osa välistöötajatest, kas valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel (42,2%), kas ülikool sõlmib töölepingutes kokkuleppe akadeemiliste töötajatega nende eesti keele oskuse nõude kohta (34,4%), kas ülikool edendab keeletehnoloogilisi lahendusi (44,4%) ja kas ülikool julgustab publitseerima eri keeltes (30,0%). Võttes arvesse, et välistöötajatest vastajad on kõige tihedamini doktorandid ja nooremteadurid, võib eeldada, et ilmselt ei puutu nad nende põhimõtete rakendamisega kokku.

Välistöötajatel on lihtsam hinnata, kas võõrkeelsete doktoritööde kokkuvõtted on selges eesti keeles, kas ülikool motiveerib doktorante omandama kõrgetasemel eesti keelt, kas ülikooli töökeel on eesti keel ning kas struktuuriüksuste ja programmijuhtidelt nõutakse eesti keele oskust. Nende põhimõtete rakendamisega puutuvad välistöötajatest vastajad ilmselt rohkem kokku.

Eesti emakeelsetel töötajatel on kergem hinnata, kas neid põhimõtteid nende instituudis rakendatakse, aga ka nende jaoks on kõige raskem vastata küsimusele, kas ülikool edendab keeletehnoloogiat (41,1% valis „raske öelda“), kas koosolekute keelekasutus on kindlaks määratud instituutide jm kodukorras (34,2%) ja kas ülikool sõlmib kokkuleppe akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõude kohta nende töölepingutes (34,2%). Need põhimõtted jäävad võõraks nii osale kohalikest töötajatest kui ka välistöötajatest.

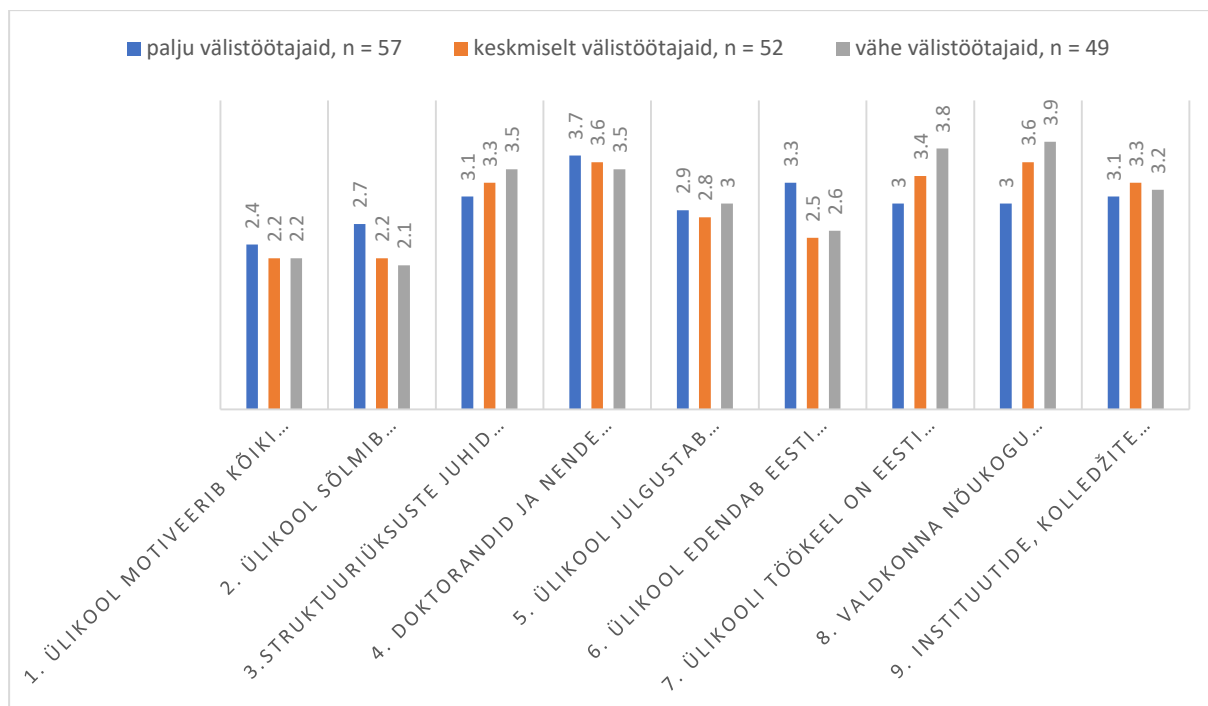
Nende vastajate puhul, kes oskasid põhimõtete rakendamist oma instituudis hinnata, ei saa täheldada märkimisväärset hinnangute erinevust sõltuvalt välistöötajate suhtarvust instituudis (vt graafik 8), valdkonnast (vt graafik 9) ega emakeelest (vt graafik 10).

Hinnangute sõltuvus välistöötajate suhtarvust instituudis (graafik 8). Kõige rohkem erineb hinnang selle põhimõtte rakendamise kohta, et ülikooli ja valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel. Vastajad instituutidest, kus on vähe või keskmiselt välistöötajaid, leiavad, et neid põhimõtteid rakendatakse täielikult. Paljude välistöötajatega instituutide vastajad arvavad seevastu, et neid põhimõtteid pigem rakendatakse, aga mitte täielikult.

Instituutides, kus on arvukalt välistöötajaid, ollakse pigem teadlikud, et ülikool lepib töölepingus töötajatega kokku eesti keele oskuses. Väiksema välistöötajate arvuga instituutides ei olda sellega pigem kursis.

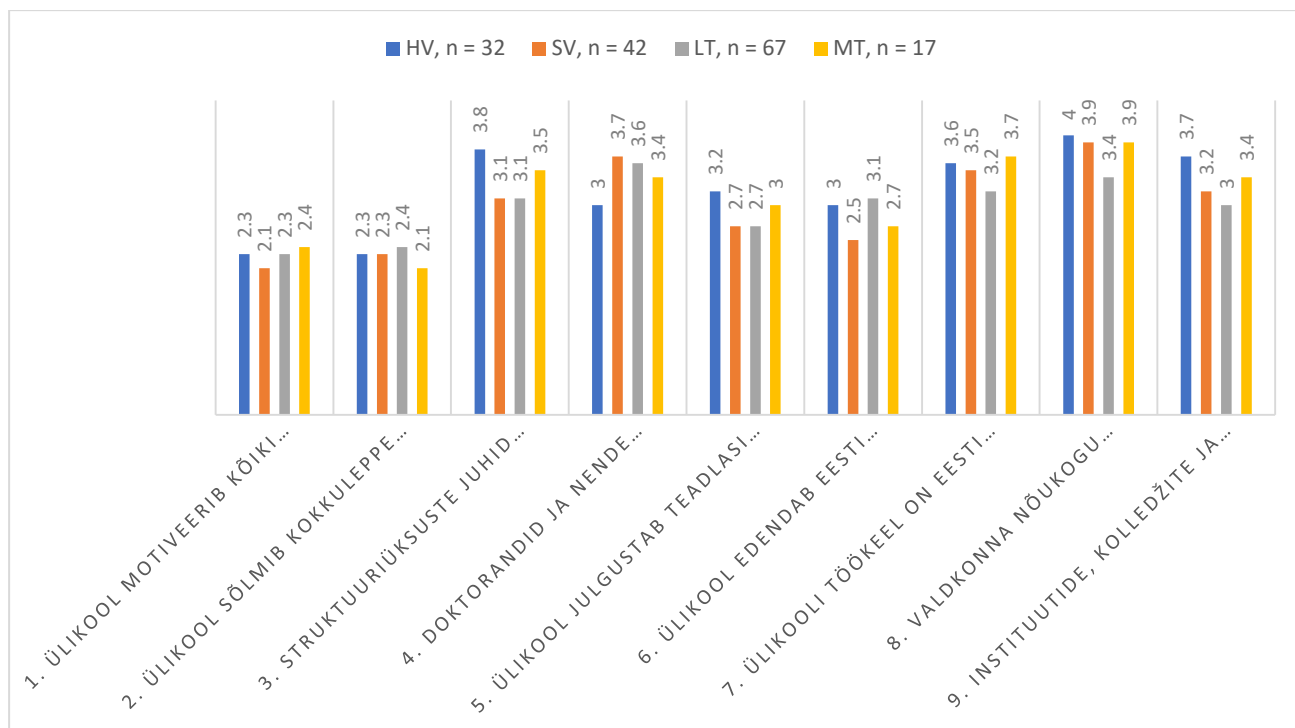
Väheste välistöötajatega instituutides peetakse vastajate sõnul struktuuriüksuste ja programmijuhtide eesti keele oskuse nõudest täielikult kinni. Vastajad instituutidest, kus on palju või keskmiselt välistöötajaid, leiavad seevastu, et põhimõttest peetakse nende instituudis pigem kinni. Kommentaarides (vt kommentaar 76 ja 77 allpool) on majandusteaduskonna töötajad kirjutanud, et neil on programmijuhte, kes ei oska eesti keelt. Nende hinnangul võib eesti keele oskust nõudes juhtuda, et programmijuhtide ametikohad jäävad täitmata.

Teadlikkus selle kohta, et ülikool edendab keeletehnoloogilisi lahendusi, on kõige suurem arvutiteaduse instituudis, kus sellega tegeletakse. Vastajad teistest instituutidest hindavad selle põhimõtte rakendamist veidi madalamalt.

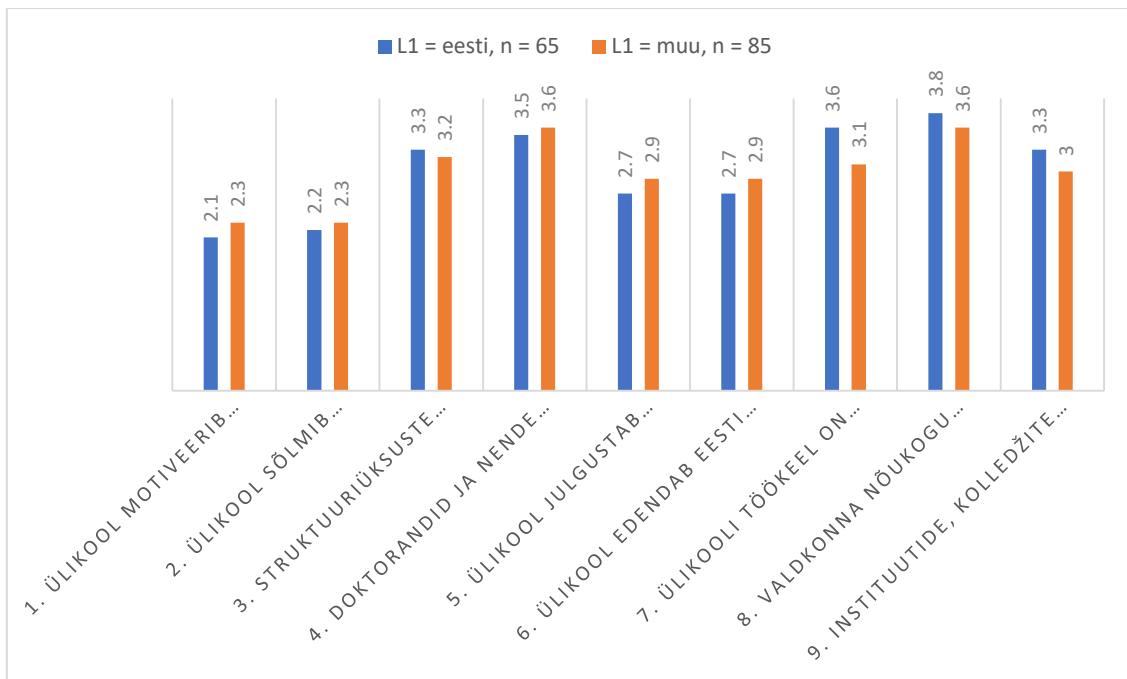
Graafik 8. Vastajate hinnangud selle kohta, kuid võrd rakendatakse põhimõtteid nende instituutides (välistöötajate suhtarvu järgi). Vastajad, kes märkisid „raske öelda“, on välja arvatud (1 – ei rakendata üldse; 2 – pigem ei rakendata; 3 – pigem rakendatakse; 4 – rakendatakse täielikult)

Hinnangute sõltuvus vastaja valdkonnast (graafik 9). Struktuuriüksuste ja programmijuhtide eesti keele oskuse nõude rakendamist hindavad HV ja MV töötajad täielikuks, LT ja SV töötajad aga osaliseks. Põhimõtet, et ülikooli ja valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel, peavad LT töötajad pigem rakendatuks, teiste valdkondade töötajad aga täielikult rakendatuks. HV ja MV töötajad on teiste valdkondade töötajatest rohkem nõus sellega, et ülikool julgustab avaldama eri keeltes teadustulemusi. Kommentaaride järgi on ka näha, et see sõltub suuresti vastaja erialast, sh sellest, kas erialal on üldse võimalik avaldada kõrgetasemelisi teaduspublikatsioone inglise keele asemel mõnes muus keeles. Samuti on HV ja LT töötajad pigem kursis, et ülikool tegeleb eesti keele hoidmiseks keeletehnoloogiliste lahenduste väljatöötamisega.

Graafik 9. Vastajate hinnangud selle kohta, kuidas rakendatakse põhimõtteid nende instituutides (valdkonna järgi). Vastajad, kes märkisid „raske öelda“, on välja arvatud (1 – ei rakendata üldse; 2 – pigem ei rakendata; 3 – pigem rakendatakse; 4 – rakendatakse täielikult)

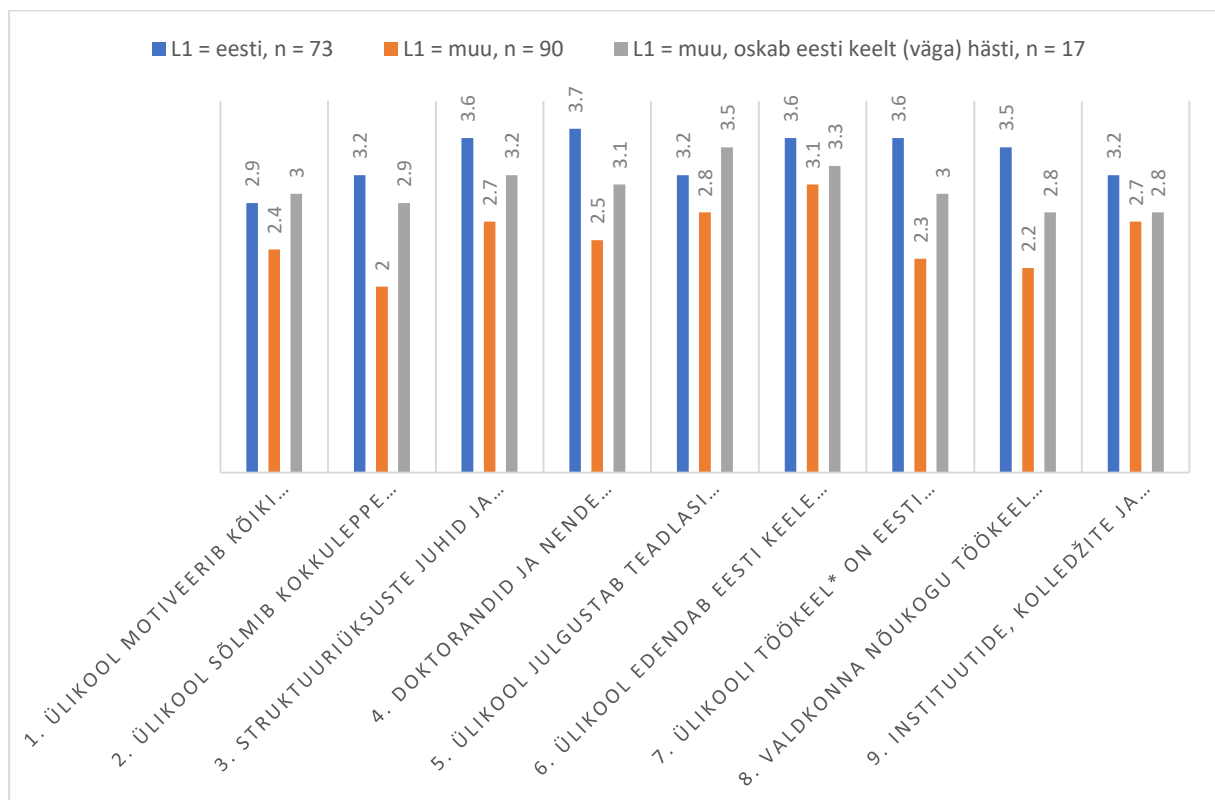
Hinnangute sõltuvus vastaja emakeelest (graafik 10). Suurim erinevus eesti ja muu emakeelega töötajate vahel on selles, kuidas hinnatakse selle põhimõtte rakendamist, et ülikooli töökeel on eesti keel. Eesti emakeelsed töötajad leiavad, et põhimõtet rakendatakse nende instituutides täielikult, samas kui muu emakeelega välisrühmad arvavad, et põhimõtet rakendatakse osaliselt.

Graafik 10. Vastajate hinnangud selle kohta, kuivõrd rakendatakse põhimõtteid nende instituutides (emakeele järgi). Vastajad, kes märkisid „raske öelda“, on välja arvatud (1 – ei rakendata üldse; 2 – pigem ei rakendata; 3 – pigem rakendatakse; 4 – rakendatakse täielikult)

5.2.2. Põhimõtete olulisus

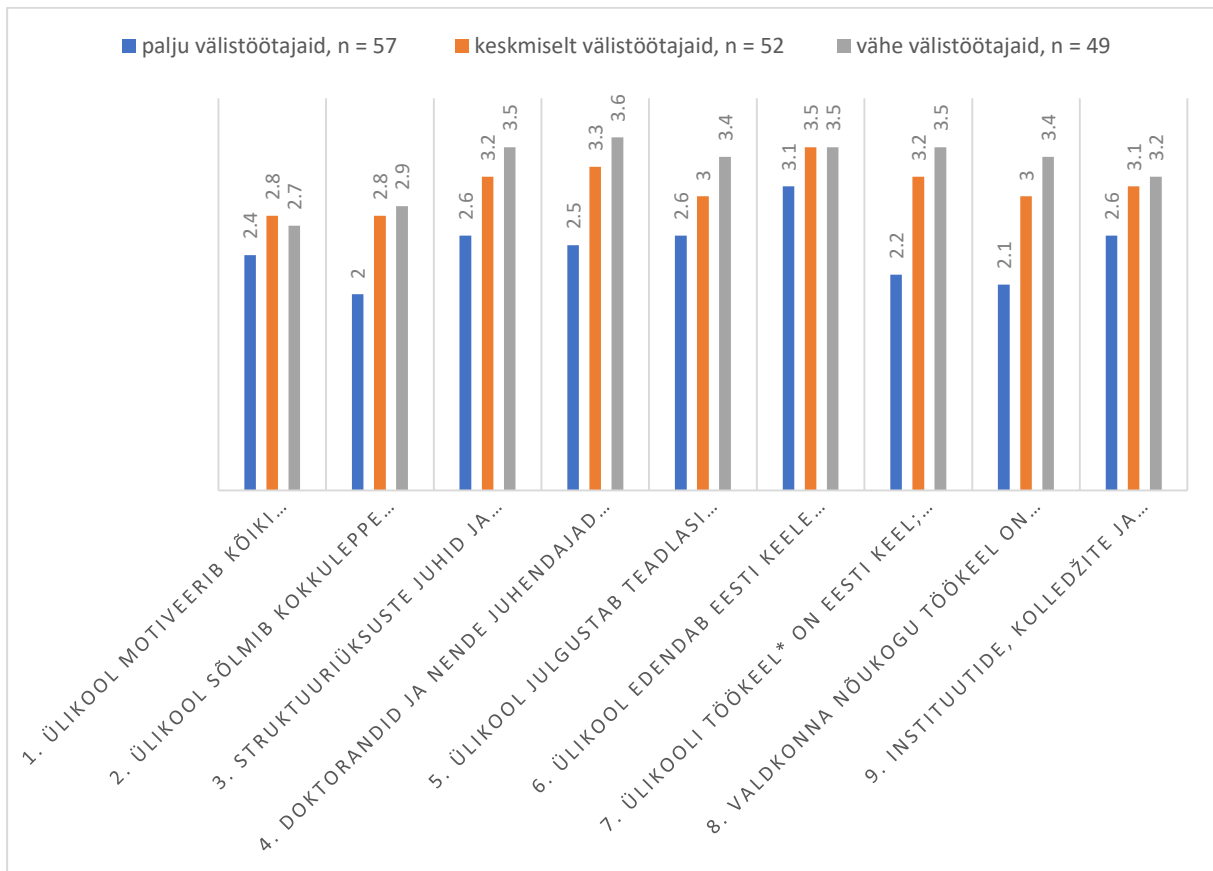
Hinnangute sõltuvus vastaja emakeelest ja eesti keele oskust (graafik 11). Kõige suurem hoiakuline erinevus eesti keele õppimise ja kasutamise kohta on eesti ja muu emakeelega töötajate vahel. Eesti emakeelsed töötajad hindavad kõiki põhimõtteid oluliseks. Muu emakeelega töötajad peavad seevastu eesti keele õppimise ja töökeelena kasutamise kohta käivaid põhimõtteid pigem ebaoluliseks. Pigem tähtsaks hindavad välis­töötajad eesti keele kasutamise kohta käivaid põhimõtteid, et struktuuriüksuste ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt ning võõrkeelsetele doktoritöödele tuleb lisada eestikeelne kokkuvõte. Välis­töötajad, kes on omandanud eesti keele hästi või väga hästi, peavad kõiki põhimõtteid oluliseks. Välis­töötajate päritolu ega emakeel ei määra seda, kui tähtsaks peetakse eesti keele oskuse nõuet ja eesti keele töökeelena kasutamise põhimõtet ülikoolis.

Graafik 11. Vastajate hoiakud selle kohta, kui oluliseks nad põhimõtteid peavad (emakeele ja eesti keele oskuse järgi) (1 – ei ole üldse oluline; 2 – pigem ei ole oluline; 3 – pigem oluline; 4 – väga oluline)

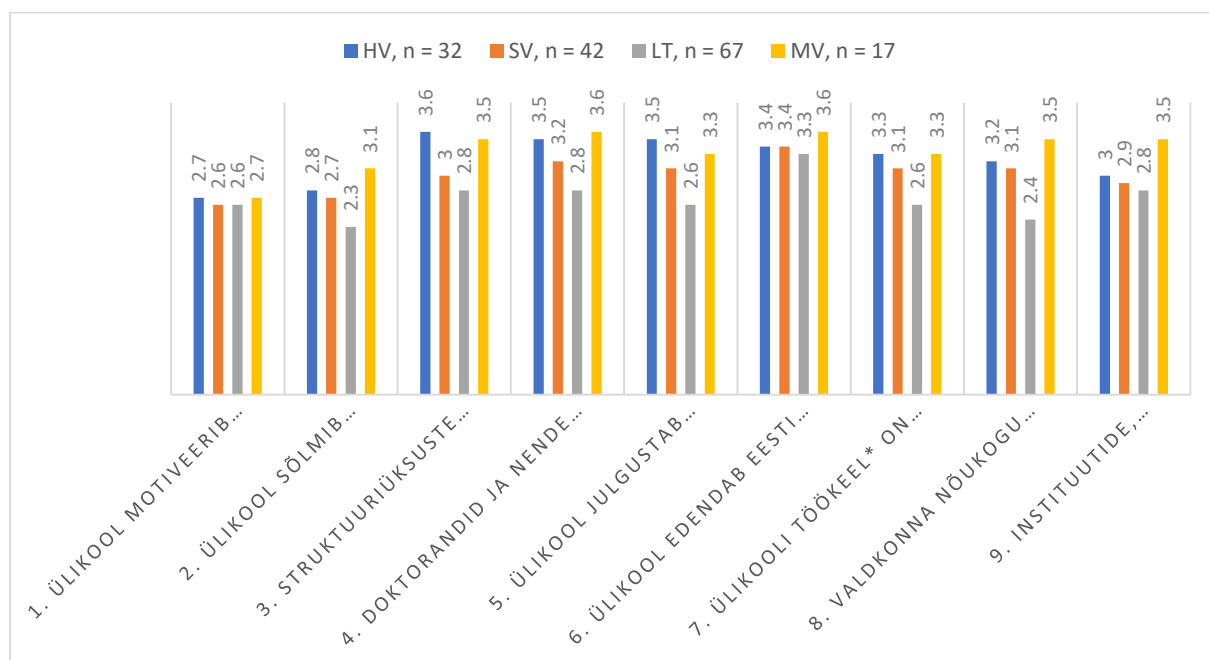
Hinnangute sõltuvus välis­töötajate suhtarvust instituudis (graafik 12). Instituutides, kus on rohkem välis­töötajaid ja mille vastajate hulgas oli samuti välis­töötajate osakaal suurem (arvutiteaduse instituut ja Johan Skytte poliitikauuringute instituut), hinnatakse põhimõtteid

vähem oluliseks kui väiksema välistöötajate arvuga instituutides, mille vastajate hulgas oli ühtlasi rohkem kohalikke töötajaid.

Graafik 12. Vastajate hoiakud selle kohta, kui oluliseks nad põhimõtteid peavad (välistöötajate suhtarvu järgi) (1 – ei ole üldse oluline; 2 – pigem ei ole oluline; 3 – pigem oluline; 4 – väga oluline)

Hinnangute sõltuvus vastaja valdkonnast (graafik 13). Kõige vähem olulisemaks hindavad põhimõtteid LT töötajatest vastajad, kelle hulgas on ka kõige rohkem välistöötajaid.

Graafik 13. Vastajate hoiakud selle kohta, kui oluliseks nad põhimõtteid peavad (valdkonna järgi) (1 – ei ole üldse oluline; 2 – pigem ei ole oluline; 3 – pigem oluline; 4 – väga oluline)

5.3. Statistilise andmeanalüüsi kokkuvõte

Töötajate hinnangud selle kohta, kui võrd nende instituutides põhimõtteid rakendatakse, erinevad mõne põhimõtte puhul veidi valdkondade vahel ja olenevad sellest, kui suure osa instituudi töötajaskonnast moodustavad välistöötajad ja -doktorandid. Mõne põhimõtte puhul on näha ka erinevusi selles, kui oluliseks akadeemilised töötajad hinnatavaid põhimõtteid peavad. **Peamine hoiakuline erinevus ilmneb aga kohalike (peamiselt eesti emakeelega) ja välistöötajate vahel**, mitte valdkondade ja instituutide vahel. Seejuures sarnanevad eesti keelt enesehinnanguliselt hästi või väga hästi oskavate välistöötajate hoiakud pigem kohalike töötajate hoiakutega, mitte nende välistöötajate hoiakutega, kes hindavad oma keeleoskust kehvemaks või vastavad, et ei oska eesti keelt üldse.

Eesti emakeelsed töötajad, kes kuuluvad oma instituudi nõukogusse, peavad väljavalitud keele ja rahvusvahelistumise põhimõtteid enamasti oluliseks. Muu emakeelega välistöötajad peavad seevastu ebaoluliseks põhimõtteid, millega soovitakse toetada doktorantide ja töötajate eesti keele omandamist ning ülikooli töökeelena kasutamist ka kõrgema juhtimistasandi koosolekutel, nt valdkondades.

6. Avatud küsimuste vastuste temaatiline analüüs

Küsimustikus esitasime küsimusi keelepõhimõtete rakendamise ja olulisuse kohta kolmes jaos: 1) eesti keele õpe; 2) eesti keele kasutamine ning 3) eesti keele kasutamine ülikooli töökeelena. Igas jaos oli võimalik vastata ka kahele avatud küsimusele:

1. Palun kommenteerige, mis praegu toetab ja/või takistab nende põhimõtete rakendamist instituudis/teaduskonnas.
2. Palun kommenteerige, mida oleks vaja ülikoolis teha, et neid põhimõtteid teie instituudis/teaduskonnas (paremini, tõhusamalt) rakendada.

Avatud küsimustele vastasid kõige rohkem töötajad LT-st (34 kirjalikku vastust) ja SV-st (27), harvem HV-st (14) ja MV-st (6). Välistöötajate suhtarvu järgi on kirjalikke kommentaare igast rühmast enam-vähem võrdselt: 26 kommentaari instituutidest, kus on palju välistöötajaid, 33 instituutidest, kus on keskmiselt välistöötajaid, ja 25 instituutidest, kus on vähe välistöötajaid. Emakeele järgi jagunevad tekstivastuste kirjutajad umbes pooleks: pool vastajatest nimetas emakeelena eesti keelt, teine pool mõnda muud keelt.

Tegime andmeanalüüsi programmiga Atlas.ti temaatilise analüüsi, millest kerkis esile neli peamist teemat: 1) põhimõtete segasus; 2) mured eesti keele õppega; 3) (välis)töötajate kaasamine ja võrdsed võimalused; 4) akadeemilise karjääri liikuvus, ebakindlus ja muud probleemid.

Vastajate kommentaaride sõnastust ega keelevalikut ei ole muudetud. Esitame palju näiteid, et hoiakuid võimalikult täpselt edasi anda.

6.1. Põhimõtete segasus

Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtted tekitavad vastajates, eriti välistöötajates arusaamatust. Mitmest kirjalikust kommentaarist tuleb välja, et ülikooli keelepoliitika ei ole mõistetav ning tekitab seetõttu küsimusi ja isegi vastuseisu. Näites (1) ilmneb, et vastaja isiklikud seisukohad on küllaltki sarnased ülikooli praeguse keelepoliitikaga – välistöötajatele pakutakse võimalusi eesti keelt õppida; pikaajased välistöötajad peaksid eesti keelt õppima; lühiajalise töölepinguga töötajatelt ei nõuta eesti keele õppimist. Siiski tundub vastajale, et tema seisukohad vastanduvad ülikooli keelepoliitikale, et ülikool nõuab kõigilt, ka lühiajalise töölepinguga töötajatelt eesti keele omandamist, ja välistöötajatelt eesti keeles õpetamist.

- (1) If you desire that your staff speaks a basic amount of Estonian after x years, go ahead, but do realize that teaching in an unfamiliar foreign language is quite difficult. On the other hand, for the social life of your staff it is very beneficial to know the language of the country that they live in, so please continue to offer possibilities to learn Estonian (and personally I feel that long-

term staff should grab the possibility). Some will never learn it, some will leave after three years (what right do you have to require a person to learn Estonian if you only offer that person a short-time contract?). (LT, ametikoht teadmata, L1 = muu)

Osale välistöötajatest jääb arusaamatuks keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete sõnastus. Eriti tekitavad selgusetust põhimõtted, et ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgetasemel eesti keelt (2, 3) ja julgustab teadlasi avaldama teadustulemusi eri keeltes kõrgetasemelistes teadusväljaannetes (2). Ka tekitab arusaamatusi, mida tähendab vajalik eesti keele oskus põhimõttes, et struktuuriüksuste juhid ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt oma tööülesannete täitmiseks vajalikul tasemel. Põhimõtete mittemõistmine tekitab vastuseisu ülikooli poliitikale, sest välistöötajatele võib jääda mulje, et neid ei taheta Tartu Ülikooli (4, 5) ja et juhtkond ei soovi nende tegelikule olukorrale tähelepanu pöörata (4).

(2) The formulation of the principle is overly ambiguous. For example, the meaning of to "motivate someone" is very unclear. Does it mean „to encourage“? Does it mean „to facilitate or to support“? Does it mean „to support and to give an incentive to achieve something“? (LT, professor, L1 = muu)

(3) it depends on the interpretation of the word „motivates“ /.../ I also don't understand what exactly „at the level required for their work duties“ /.../ Currently, in my opinion, the principles can be interpreted in a contradictory way. I am sure that my understanding of what „internationalisation“ means is very different from what a nationalist thinks it means - just to give an example. (LT, professor, L1 = muu)

(4) Kuidagi nii väiklane lähenemine. /.../ kuidagi meie reaalseid probleeme ei taheta lahendada, vaid lihtsalt kindlustada, et välismaalased siia ei tuleks. Palju õnne, marurahvusülikool! (LT, kaasprofessor, L1 = muu)

(5) With such rules, it would be very hard to work at university as foreigner. (LT, doktorant, L1 = muu)

Kõrgtasemel eesti keele oskuse nõue doktorantidele tekitab küsimusi ka kohalikes töötajates, kes peavad seda ebarealistlikuks (6) või ebavajalikuks (7) eesmärgiks. Näites (7) väljendatakse muret, et selline keelenõue piirab välistöötajate võimalusi teha Eestis teadust, mis on aga oluline väärtus. Seda, et põhimõtted jäävad arusaamatuks, leiab ka üks professor (8), kes ei ole nõus, et lühiajaliselt Eestis viibivad teadustöötajad peaksid omandama eesti keele. Tegelikult ei oota Tartu Ülikool, et tähtajaliste töölepingutega töötajad eesti keelt õpiksid või kasutaksid, aga see ei tule keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete sõnastusest selgelt välja ning info ei ole ilmselt ka piisavalt hästi edasi antud.

- (6) Välisdoktorantide ja -õppejõudude/teadlaste puhul on kõrgetasemel eesti keele nõue ebarealistlik; isegi suur osa eestlasi ei küündi selleni... (SV, professor, L1 = eesti)
- (7) Kõikide doktorantide, ka välisdoktorantide eesti keele kõrgetasemeline omandamisenõue ei ole vajalik. Hea oleks välisdoktorantidele sissejuhatav keele oskus, aga piirata nende võimalusi (teadust teha Eestis) keele pärast oleks rumal ja lühinägelik. (LT, professor, L1 = eesti)
- (8) Pole päris veendunud, et lühiajaliselt Eestis viibivad teadusega tegelevad inimesed peaksid tingimata omandama eesti keele. Eriti kui nad ei plaani Eestisse jääda. (MV, professor, L1 = eesti)

Suurt segadust tekitab nii välistöötajate kui ka kohalike töötajate meelest mitmes keeles publitseerimise toetamise põhimõte. Enamasti tuuakse kommentaarides välja, et põhimõte on vastuolus reaalsusega ja mitmel erialal ei ole võimalik (9, 10, 11) või mõttekas (12) avaldada teistes keeltes peale inglise keele. Ka on öeldud, et eri keeltes avaldamist takistab publitseeringute väärtustamise süsteem (13).

- (9) This principle is not achievable: high-level scientific journals are not published in „different languages“: most are published in English. (SV, lektor, L1 = muu)
- (10) there is only one language for „high-level scientific journals“ - English, all other languages are for low level publications by default. (LT, teadur, L1 = muu)
- (11) See teine - avaldamine muudes keeltes? Kui pidada silmas eesti keelt ja eelretsenseeritavaid „konkurentsivõimelise“ rahvusvahelise levikuga teadusajakirjasid, siis neid meil ei ole. (LT, professor, L1 = eesti)
- (12) Majandusteaduse valdkonnas pole muudes keeltes avaldamisel peale inglise keele erilist mõtet. Prantsuse või saksakeelsetest majandusajakirjadest ei ole keegi peale nende keelte kõnelejate midagi kuulnud. Puudub erialane eestikeelne majandusajakiri või üldisemalt sotsiaalteadusi käsitlev ajakiri. Jäävad ainult õpikud, aga kuna üheksakümnendatel anti välja hulgaliselt eestikeelset õppematerjali, siis on olulisemad ained kaetud. (SV, professor, L1 = eesti)
- (13) Mitmekeelset avaldamist takistab hirm, et tulemuste ei võeta „etises“ arvesse. (HV, professor, L1 = muu)

Välistöötajate hulgas on küllalt levinud arusaam, et eesti keel ja selle kasutamisevõimaluste säilitamine võib olla küll oluline näiteks riigi ülesehitamiseks (15) või ühiskonnaelus väljaspool ülikooli (16). See ei saa aga olla esmatähtis ülikoolis, mille esmane ülesanne on mitme vastaja arvates teha konkurentsivõimelist ja kvaliteetset teadust (14, 15, 16) ning anda head haridust (15, 16). Näite (15) kohaselt on eesti keele kasutamine töökeelena vastaja meelest vastuolus

ülikooli eesmärgiga olla rahvusvaheline ülikool. Teisisõnu tekitab nii selles kui ka teistes (3) välistöötajates arusaamatust, mida üldse tähendab see, et Tartu Ülikool peab ennast rahvusvaheliseks rahvusülikooliks. Seejuures võidakse eesti keele küsimusega tegelemist tõlgendada pürgimisena provintsiülikooliks (16, 17), mis segab teadmise loomist ja levitamist (16).

(14) University must stay competitive in the world recognised research. Although the Estonian language is very important, it should not be taken as the first term citizen in research. (LT, professor, L1 = muu)

(15) the role of the university as a part of the state building effort together with the current language principles is contradictory with what I believe should be the main objectives of the university: high quality education and high quality research. Maybe the objective to promote the Estonian language should be left to some other university, not to the one that might have the highest potential for quality research. /.../ Having Estonian as the working language is contradictory with the strategic objective of the U Tartu being an international university. (SV, lektor, L1 = muu)

(16) /.../ unless you aim for a provincial university, a diverse staff (which will have various linguistic backgrounds) is beneficial. /.../ The task of Tartu University is to generate and disseminate knowledge, not to spread or support the Estonian language. (LT, ametikoht teadmata, L1 = muu)

(17) These principles should be reconsidered unless university wants to become a provincial hospice, which gathers only people who have nowhere else to go. (LT, teadur, L1 = muu)

Ka kohalike töötajate hulgas on neid, kes väljendavad muret selle pärast, et kõrgetasemeline teadus ja ülikoolitöö kvaliteet ei saa sõltuda eesti keele õppe ja kasutamise põhimõttest (20). Selles näites ei vastandu professor põhimõttele, küll aga leiab, et see ei saa see olla ülikooli toimimise aluspõhimõte.

(18) Ülikool peab olema efektiivne, suunatud kvaliteedile, jne. /.../ Keel ei saa olla põhieesmärk, vaid toetav tegevus siis kui ka põhitegevuse eesmärgid ja eeldused on paigas. (LT, professor, L1 = eesti)

Kohalikud töötajad, eriti väiksema välistöötajate arvuga instituutides, toovad probleemina esile, et keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetest ei hoita piisavalt kinni (19–24) ning mingi muu hüve saamise nimel tehakse järeleandmisi. Selleks võib olla näiteks välisteadlase rahvusvaheline tuntus, Tartu Ülikooli toodava grandiraha suurus (19) või ka see, et ta siia üldse tahab tulla (20, 21). Lahendusena nähakse rangemat keelepoliitikat: pidada kokkulepitud

keeleõppe ja -kasutamise põhimõtetest kinni, levitada infot kokkulepitu kohta (25) ning kontrollida põhimõtetest kinnipidamist (19–24).

- (19) Välismaa päritolu tipptheadlastelt, kellel on oma grant, ei julge ka direktsoon midagi muud eriti nõuda. /.../ suhtuda keele nõudesse tõsiselt ja mitte formaalselt. Kõik püsiva töölepinguga töötajad peaksid valdama eesti keelt vähemalt suhtlustasandil. (LT, kaasprofessor, L1 = eesti)
- (20) Kõige rohkem takistab minu meelest Ülikooli enda leige suhtumine. Praegu on suhtumine pigem selline, et „ah mis meie pisikese rahva esindajad siin ikka oma keelega“, katsume kõik ikka kuidagi inglise keeles kenasti hakkama saada. Muidu äkki meie lugupeetud välismaalt pärit kolleeg (või doktorant või veel keegi) tunneb end ahistatuna. Eesti keel on ju niiiii raske! /.../ kui sinult seda keelt prakiliselt ei nõuta, siis ega siis ei õpi ja selgeks ka ei saa. Keelenõue nii üliõpilastele kui õppejõududele. Mingi aja jooksul pead valdama eesti keelt vähemalt suhtlustasemel. Me nagu häbeneme praegu eesti keelt! (LT, professor, L1 = eesti)
- (21) vähene nõudlikkus. Hirm, et hea kandidaat ei tulegi keele nõude tõttu meile tööle või õppima. Tööle õppima värbamise käigus selgelt kommunikeerida ootust Eesti keele omandamisele. (LT, professor, L1 = eesti)
- (22) Pole selget otsust seda teha (põhimõtteid ellu viia), prioriteedid on mujal. (LT, kaasprofessor, L1 = eesti)
- (23) takistab ka see, et instituudi juhtkonnal puuduvad selged ja kaljukindlad reeglid, millega survestada välismaalasi eesti keelt omandama. TÜ poolsed „pehmed soovitusel“ asendada selgete nõuetega nendele, kes on siin maal elanud juba üle 5 aasta. /.../ Pehmed „soovitusel“ jäävadki ainult soovitusteks ja neid vajadusel ignoreeritakse. (LT, kaasprofessor, L1 = eesti)
- (24) Kokkulepitud põhimõtetest tuleb ka päriselt kinni pidada. (HV, professor, L1 = eesti)
- (25) Puudub üldine seisukoht ja teadmine, kus ja millal tuleb eesti keelt kasutada. Ülikooli töötajad ei ole järjepidevad ehk akadeemiline korralagedus. Tsentraalne otsus, mille täitmist nõutakse. (MV, professor, L1 = eesti)

6.2. Mured eesti keele õppega

Kirjalikes kommentaarides selgitasid välistöötajad, mis takistab neil ülikoolis eesti keelt omandada ja kasutada. Tihti puudub motivatsioon õppida eesti keelt (rohkem kui algtasemel), sest 1) ülikoolis kipub ühiseks suhtluskeeleks olema inglise keel; 2) nad ei seo oma tulevikku Eestiga; 3) neil pole lähedast eestikeelset suhtlusringkonda; 4) keeleõpe on raske ja aeganõudev, eriti töö kõrvalt; 5) töökeskkonnas peetakse suhtlustõhusust olulisemaks ja 6) nad peavad eesti keelt võõraks, raskeks, väikeseks või ebaoluliseks keeleks.

Esiteks rõhutavad kommentaarides nii välistöötajad kui ka mõned kohalikud töötajad, et ühine suhtluskeel ülikoolis on inglise keel (26–33). Sellesse suhtutakse erinevalt. Kohalik

töötaja (26) leiab, et inglise keele kasutamine tööelus ei anna eesti keele õppijatele võimalust eesti keelt harjutada, küll aga tagab suhtluse kiiruse ja mugavuse. Mõne välistöötaja (28–30) kommentaarist ilmneb, et nad oleksid huvitatud eesti keele harjutamisvõimalusest tööl, aga eestikeelsed kolleegid kipuvad eelistama inglise keeles suhtlemist.

- (26) Eesti emakeelega kolleegid lähevad väga kiirelt üle inglise keelele, mistõttu eesti keele õppijatel on keeruline eesti keelt praktiseerida. /.../ Instituudi tasandil oleme nõukogus katsunud rakendada eesti keelt, kuid üpris suure hulga võõrkeelsete kolleegide tõttu läheme sageli üle inglise keelele. Kuigi see sõltub konkreetsest inimesest, aga listides on keelekasutust proovitud hoida kahekeelsena - eesti ja inglise. Siiski sageli on kiirem ja mugavam, kui suhelda ainult inglise keeles, mistõttu jääb eesti keel tahaplaanile. (SV, lektor, L1 = eesti)
- (27) People can easily manage with English language on a daily basis. (SV, muu amet, L1 = muu)
- (28) Applying rules at the institutional level will not help individuals learn Estonian. From experience, I can say that the biggest challenge in learning Estonian has been a challenge in finding people to speak with. Estonians who speak English tend to switch directly to English. /.../ in the work place it has been easier to make connections in English. (SV, doktorant, L1 = muu)
- (29) Estonian staff members tend to speak in English if you try to speak with them in Estonian. (SV, doktorant, L1 = muu)
- (30) What hinder is lack of communication with Estonian in Estonian. I mean Estonians prefer to speak in English with foreigners. (HV, doktorant, L1 = muu)

Samas on ka välistöötajaid, kelle jaoks piisab ingliskeelsest suhtlusest ülikoolis ja kes on igasuguse keelepoliitika vastu, mis suunaks neid eesti keelt õppima ja kasutama (31–33).

- (31) I want everything in English /.../ I am 100% sure that at university everyone is comfortable in communicating in English. (LT, teadur, L1 = muu)
- (32) These principles are not important and preferable communication conditions are always easily achieved using only a common sense. (LT, teadur, L1 = muu)
- (33) I do not see the point in pushing one language over the other in a work context. For me it is important to be able to communicate with someone in whatever language we both are comfortable with. In the context that I am involved in this language is commonly English. (LT, kaasprofessor, L1 = muu)

Üks põhjus, miks välistöötajatel ei ole motivatsiooni eesti keelt õppida, on see, millisena nad oma karjääriteed ette kujutavad. Need, kes ei seo või ei näe võimalust siduda oma tuleviku

(töö)elu Eestiga, ei tunne motivatsiooni eesti keelt õppida. Sellest on rohkem kirjutatud allpool (vt alapeatükk 6.4.).

Eesti keele õppimise motivatsiooni puudumist selgitatakse ka sellega, et eesti keel on raske, võõras (34, 37) ja väike (34) ning keeleõpe on liiga aeganõudev (35, 37, 38), eriti tööülesannete kõrvalt (36, 37). Samuti märgitakse, et instituut ei paku eesti keele oskuse eest lisahüvesid (39).

(34) It is a really really hard language to learn. And since there is only 1 million people to speak this language it is hard to get motivated to learn it. (LT, doktorant, L1 = muu)

(35) I was offered to participate in a language course (2.5 ECTS), considered participation, but declined because I figured it would be too time consuming. (SV, professor, L1 = muu)

(36) My teaching and research obligations are taking much of my time, that I could put to learn Estonian. (SV, lektor, L1 = muu)

(37) It is hard to find the time to learn the language when you are a fully dedicated professional. I usually prefer to spend more time teaching students or doing research. For some of us, Estonian is a completely different language and becomes hard to learn, and also takes a lot of time and practice. (LT, lektor, L1 = muu)

(38) Learning Estonian is very time consuming and PhD students don't always have time for that. (SV, muu amet, L1 = muu)

(39) the institute doesn't offer any benefits for those who take their time to learn it. (SV, muu amet, L1 = muu)

Kommentaaries, mis käivad konkreetselt Tartu Ülikooli keeleõppe võimaluste kohta, kiidetakse enamasti võimalust osaleda tasuta eesti keele kursustel. Samas heidab mitu vastajat ette, et kursustel tuleb osaleda koos üliõpilastega (40–43), töötajate keeleõppe motivatsioon erineb tudengite omast ja tööeluks on vaja spetsiifilist keeleoskust. Mõnes töötajas võib keeleõpe koos tudengitega tekitada ebameeldivust staatuse erinevuse tõttu (40). Samuti heidetakse ühes kommentaaris ette keeleõppe vananenud metoodikat (42). Mõni kirjutab, et kursuseid küll on, aga neile on pikad järjekorrad (44, 45). Mõned eesti keele huvilised kirjutavad, et kursusel liigutakse liiga aeglaselt edasi (41, 46).

(40) there are no special opportunities for UT staff. If you want to learn Estonian, you have to go and learn it with the students, that take it for the sake of credits. When in fact international UT staff have different motivation. You also would not want to end up in the same class with your students, so there is an additional boundary. (SV, muu amet, L1 = muu)

- (41) Estonian classes should be offered specifically for staff or doctoral students. Too often, Estonian classes are filled with students or Erasmus students who either are taking the course in order just to learn a little of the language for fun. While this is nice, it makes the courses that are open inefficient in teaching those who actually want a practical use of the language in their day-to-day lives. (SV, doktorant, L1 = muu)
- (42) I took the Estonian course offered by the University but I found it quite hard because not only the language is difficult but also the teaching methods were outdated in my opinion. For example, we had to learn by heart an entire page of vocabulary every week, which is not useful at all. The course was oriented to students mostly, who have a lot of time for studying. I think that professionals should get a different type of instruction, at a different pace, and more practical --with more situations where beginners could practice the language. (LT, lektor, L1 = muu)
- (43) At the moment, the options are rather limited. The scheduled is not aligned with employees schedules, and there is very little emphasis put on the vocabulary that is needed for professional use of Estonian in a work-related environment. (SV, ametikoht teadmata, L1 = muu)
- (44) Estonian language courses are available at university. However, the queue for these courses often quite long and I prefer to have more online courses, since time is not always suitable in those groups. (LT, doktorant, L1 = muu)
- (45) It's difficult to enroll for the course, it's of high demand. (SV, doktorant, L1 = muu)
- (46) the courses that I have taken are altogether too slow. I have also noticed an attitude to teaching the language very slowly to the point that if a student was taking the normal course, it would take around 3 semesters only to talk about objects in the plural, let alone more complex topics. (SV, doktorant, L1 = muu)

Keeleõppe võimalustega seotud probleemide lahenduseks soovitakse paindlikkust ja mitmekesisust: vabatahtlik keeleõpe (49, 50); kursused töötajatele (47, 48), individuaalõpe (52), kursused nii veebis (45, 49) kui ka kohapeal; kursused eri kellaaegadel. Kommentaarid (48) väljendab välistöötaja valmidust õppida eesti keelt, kui talle võimaldataks tööajast keeleõppele keskenduda.

- (47) separate Estonian classes for UT staff only. Where focus would be not only on passing the tests, but on practicing the language needed for work. (SV, muu amet, L1 = muu)
- (48) The current offer of free language classes are too slow in my opinion, and takes a lot of time of a faculty member while he/she is so busy with his teaching and research. The university should offer condensed courses for faculty members only. What could be really good is to tell a lecturer that he/she will have less obligations for one year and he/she should advance himself/herself to a certain level of Estonian language ability, only focusing on that. (SV, lektor, L1 = muu)

- (49) Learning a language is always a good thing, but I like that there is a choice whether to learn it or not. Make more flexible Estonian online courses for each level. (LT, doktorant, L1 = muu)
- (50) as a university that sells itself as international, I'd advise not being too tied up with enforcing Estonian language requirements on faculty, academic or non-. keep them aspirational. some may have neither the time nor the ability to learn Estonian to a working level. (SV, muu amet, L1 = muu)
- (51) Provide more time, funding, and flexibility when it comes to learning Estonian. (HV, doktorant, L1 = muu)
- (52) In case the university really thinks that everybody must be fluent in Estonian after 3-5 years, then they must offer individual teaching (1-on-1) for at least 1 year. I always wonder how someone could possibly come up with the idea that, say, a 45 year old person without any Estonian/Finnish language knowledge and without an Estonian-speaking partner/spouse, could possibly learn Estonian on top of the regular 40-60 hour work week that most faculty (in particular international) have. (LT, professor, L1 = muu)

Lisaks rõhutavad eesti keele omandamise huvilised olulisust harjutada eesti keelt väljaspool tunde (53, 54). Teisisõnu peetakse tähtsaks suhtlusringkonda, ka vastutulelikke kolleege, kes on valmis eesti keeles suhtlema. Välistöötajad, kes tunnevad eesti keele õppimise vastu huvi, saaksid sel moel rohkem keelt harjutada. Üks doktorant (55) kirjutab, et ülikool võiks pöörata tähelepanu eestlastele ja õpetada neile, kuidas suhelda keeleõppijaga keelt vahetamata.

- (53) The Institute and all my Estonian colleagues are very supportive in encouraging non-Estonian staff members of learning and practicing the language. We often organize non-formal Estonian language cafes. /.../ The university should provide more diverse options of studying Estonian for employees. (SV, ametikoht teadmata, L1 = muu)
- (54) Inimene õpib keelt, kui ta asjadesse kaasatud. Vaja on see, et oleksid kolleegid/sõbrad, kes nendega suhtlevad ja keele õppimist julgustavad. (LT, kaasprofessor, L1 = muu)
- (55) I think general training on how to communicate in Estonian with non-native Estonian speakers would be a great help. Tips what to do instead of switching to English or giving up on the conversation. (SV, doktorant, L1 = muu)

Nii välistöötajad kui ka kohalikud töötajad leiavad kommentaarides, et ülikoolil on institutsionaalselt võimalik eesti keele omandamise ja kasutamise motivatsiooni suurendada, makstes eesti keele omandamise eest lisatasu (56–58), pakkudes spetsiifilisemat keeletuge (56) ja korraldades väljasõite, kus saaks eesti keelt nii omavahel kui ka eestlastega harjutada (57). Johan Skytte poliitikainstituudi lektor (59) toob positiivse näite, et nende instituudis pakutakse

välistöötajatele keeletuge (kirjalike tekstide tõlkeabi), küll aga eelkõige kohalike heatahtlike ja abivalmis kolleegide koormuse vähendamiseks.

- (56) Õigem oleks maksta 2x kõrgem palk eestikeelse õppetöö läbiviimiseks ja pakkuda tasuta keele toimetamise teenused nendele välismaalastele, kes eestikeelseid õpematerjale kirjutavad. (LT, kaasprofessor, L1 = muu)
- (57) salary bonus or additional events for the international staff who is learning Estonian. For example, small getaways where people can practice their Estonian with each other which are curated by Estonians. (SV, muu amet, L1 = muu)
- (58) Võõrkeelsete õppejõudude eesti keele oskuse tase peaks kajastuma palganumbris. (HV, professor, L1 = eesti)
- (59) Alates sellest aastast on meie instituudis võimalik saada ka tõlketeenust (küll mitte väga pika teksti jaoks), mis võimaldab parandada eestikeelsete tekstide loomist ja vähendab ehk seni heatahtlike kolleegide töökoormust. (SV, lektor, L1 = eesti)

6.3. (Välis)töötajate kaasamine ja võrdsed võimalused

Nii mõned kohalikud töötajad (peamiselt arvutiteaduse instituudist, kus on suurim välistöötajate osakaal) kui ka välistöötajad tõstatavad kommentaarides küsimuse välistöötajate võrdsest kaasamisest ülikoolitöösse (60–65). Isegi kui välistöötajad hakkavad Tartu Ülikooli tööle asudes õppima eesti keelt, ei oota kohalikud töötajad, et nad oskaksid seda enne siia tööle asumist. Töötajaid tuleb aga kaasata töösse juba esimesest tööpäevast alates ja seda võimaldab ingliskeelne suhtlemine (60). Kommentaaris (61) märgitakse, et tähtis on kaasata välistöötajaid ka otsustusprotsessidesse, mistõttu tuleb koosolekul rääkida inglise keeles.

- (60) Väliskolleegid jäävad meie juurde ja neid tuleb juurde tippülikoolis. Ka nende esimesed tööaastad peavad nad olema kuidagi integreeritud. Me saame hoida kakskeelsust. Aga normaalne suhtlus on ju viisakas pidada nii et osapooled saavad aru, mitte öelda, et vaata ise kuidas minu eesti keelest aru saad.. (LT, professor, L1 = eesti)
- (61) on väga oluline, et kaasata mõõdukal ja parajal määral välisõppejõude/teadlasi ka otsustusprotsessidesse ja seepärast tuleb vastavatel koosolekul rääkida inglise keeles. (LT, kaasprofessor, L1 = eesti)

Mõned välistöötajad seovad inglise keele kasutamise võrdsusega (62), eesti keele nõuded aga keelebarjääri loomise (63, 65), väliskolleegide väljajätmise (64) ja isegi diskrimineerimisega. Kommentaaris (63) rõhutab välistöötaja, et rahvusvahelises ülikoolis peaksid kohalikel ja välistöötajatel olema võrdsed võimalused, aga ülikooli praeguse poliitika

järgi paneb juhtivate töökohtade eesti keele nõue välistöötajad ebavõrdsesse olukorda, sest loob keelebarjääri. Sama vastaja hindab ülikooli praegust eesti keele õpetamist liiga aeglaselt kulgevaks (48) ja teeb võrdsuse suurendamiseks ettepaneku, et ülikool võimaldaks välistöötajatel teatud osa tööajast keskenduda intensiivselt eesti keele õppele.

(62) if we understand internationalisation in the sense that we make it possible for everyone to participate from day 1, simply by using the international lingua franca English everywhere, then it is only important to learn Estonian if someone wants to fully integrate in society (but it is not so important for the work - and focus can be put on teaching and research). /.../ (LT, professor, L1 = muu)

(63) My opinion is that if we would call UT an international university then we should have equal opportunities for international and local faculty. This doesn't seem to be the case for management positions like chair heads, program managers etc. Having Estonian language requirements already create a barrier. It is understandable if foreign faculty members are given good opportunity to learn and advance their Estonian skills. If it will be a requirement to speak Estonian, there should be a good support for it. /.../ international faculty should be given an option to participate. Language shouldn't be a barrier. (SV, lektor, L1 = muu)

(64) Unless I put many extra hours of work, the fact that Estonian is the main language for administrative purposes excludes me from most of the decision processes and debates going on at the university. Foreign people cannot be some kind of tokens that you present in statistics but are in practice excluded from many activities inside the university. (SV, lektor, L1 = muu)

(65) The university should not use the Estonian language as a barrier for recruitment and promotion of foreign staff if improving the internationality status of the university is the future goal. Continue to support the staff and students to learn Estonian language and culture, but do not use this as a barrier for recruitment and promotion of career. (MV, professor, L1 = muu)

Ühes kommentaaris selgub, et ka ingliskeelne suhtlus pole alati tõhusaim, sest kõik kohalikud töötajad ei tunne ennast selles piisavalt tugevalt, et ennast tulemuslikult väljendada (66).

(66) valdkonna doktorikomisjoni suhtluskeel on inglise keel, sest üks instituut saadab sinna esindaja, kes eesti keelt ei valda. Minu meelest pärsib see arutelu efektiivsust, sest komisjoni liikmed peavad kohapeal paralleelselt leiutama ingliskeelseid bürokraatia termineid (kuidas öelda inglise keeles „riigieelarve väline õppekoht“ vms). (LT, kaasprofessor, L1 = eesti)

6.4. Akadeemilise karjääri liikuvus, ebakindlus ja muud probleemid

Välistöötajad on tulnud Tartu Ülikooli enamasti välismaalt teisest keelekeskkonnast ning näevad ennast tulevikus töö asjus või pensionipõlves tagasi minemas (67–72). Kuna nad ei

kujuta ette, et neil võiks eesti keele oskusest olla kasu tööturul väljaspool Eestit (67, 68) või mõnes valdkonnas isegi Eestis (71), on nende eesti keele omandamise motivatsioon väike ja neile piisab algteadmistest (71) või nad ei tunne üldse vajadust eesti keele omandamise järele (68). Samas on ka neid, kes kirjutavad, et kindlam võimalus Tartu Ülikooli tööle jääda motiveeriks rohkem eesti keelt õppima (69, 70).

- (67) Estonian is not a very important language and as a consequence Estonian language skills are not very valuable for international staff moving between universities. (LT, ametikoht teadmata, L1 = muu)
- (68) I am not in the favour of Estonian language being promoted at university at least. /.../ practically speaking being here on just a contract and then moving to some other country, with this situation I don't have to invest time in learning a new language. (LT, teadur, L1 = muu)
- (69) tuleviku ebakindlus (kas on üldse võimalusi Eestis töötama?) ja ebakindel TÜ karjääri mudel takistavad eesti keele oskused oluliseks pidamast. (HV, kaasprofessor, L1 = muu)
- (70) Lühiajalised ebastabiilsed teadusprojektid, mille lõppedes inimesed peavad Eestist lahkuma. Ei motiveeri keelt õppima, kui tead, et projekt kestab vaid 2 aastat. Projektide vahele on vaja ülikooli puhvrit, mis võimaldaks töökohad muuta stabiilsemaks. (HV, kaasprofessor, L1 = muu)
- (71) there are NO jobs in Estonia that require specialists who have PhD in [X discipline] (except UT). All Estonian one need is survival basics that may be acquired in a month. All the rest is the waste of time because Estonian is not an asset for any job outside Estonia, and even in Estonia universities are likely to hire somebody who graduated from the UK, the US, Germany, Sweden etc. than somebody who graduated from UT and speaks B1-B2 Estonian. (HV, doktorant, L1 = muu)
- (72) I also think that the university and society at-large has more benefit from my work as professor than me speaking fluently Estonian and leaving Estonia anyways when retiring. (LT, professor, L1 = muu)

Kohalikud eestikeelsed töötajad nimetavad mitmes kommentaaris probleemiks eestikeelsete akadeemiliste töötajate puudust, eriti tugeva eestikeelse akadeemilise järelkasvu nappust (73, 75). See tekitab olemasolevale akadeemilisele personalile ülekoormuse ega jäta ka näiteks välistöötajatele piisavalt aega, et eesti keelt õppida (74, 75). Samuti märgitakse, et väikesearvuline eestikeelne akadeemiline töötajaskond sunnib võtma ka juhupositsioonile tööle inimesi (76), kes ei oska eesti keelt, ja minema üle ingliskeelsele õppetööle. Vastustes leitakse, et sellele probleemile peab lahenduse leidma ülikool või riik.

- (73) Teatud erialadel ei tule enam eesti keelseid doktorante õppima, sest magistrandid on kõik inglise keelsed. Või ütleme nii, et väliskandidaadid on sageli tugevamad. See tekitab juurprobleemi ehk eesti keelse järelkasvu puudumise ja eesti keele õpetamise vajaduse. Samas on välisdokorandid oluliselt mobiilsemad ehk ei pruugi üldse Eestisse jääda, mis pärsib ka nende huvi eesti keele õppimise vastu. Rohkem eesti keelseid magistratikavu, mis annaks hea stardiplatvormi doktorantuuri sissesaamiseks. (SV, professor, L1 = eesti)
- (74) Inimeste töökoormused on üpris suured, mistõttu sinna eesti keele õpet on keeruline lisada. (SV, lektor, L1 = eesti)
- (75) Takistab: - tööjõu saadavus - doktorikraadiga akadeemilise personali võimekaid ja huvilisi inimesi EI OLE. /.../ alamehitatus ja alarahastus - liiga vähe õppejõude, ülekoormus. Mis omakorda ei jäta aega täiendavateks „nice to have“ tegevusteks /.../ Selgemaks prioriteedid ning arusaamine – kas ja kuidas on õppejõud suuteline oma ülesandeid täitma, kui ollakse ülekoormuses... See, et meil ei olegi eestikeelseid töötajaid võtta, on pikaajaline Eesti (ja TÜ) enda tekitatud mure. (LT, professor, L1 = eesti)
- (76) Inimeste nappus. Programmijuhte pole kerge leida, seetõttu on ka mõned PJ-d välismaalased, kellest kõik ei oska eesti keelt (SV, kaasprofessor, L1 = eesti)
- (77) Programmijuhte on väga raske leida; parem olgu välisõppejõud programmijuht kui üldse mehitamata. (SV, teadur, L1 = eesti)

Eesti emakeelsete vastajate hulgas on neid, kes näevad, et keeleõppe probleemi saaks lahendada, kui võtta tööle rohkem kohalikke.

- (78) Eesti keel elab hästi siis, kui akadeemiline personal mõtleb ja räägib oma erialast eesti keeles. Seda takistab liiga suur arv välisdoktorante ja järeldoktoreid, kes eesti keelt ei oska. /.../ Vaja oleks saavutada, et doktorantuuri tuleks võimalikult palju eestikeelseid noori. (LT, kaasprofessor, L1 = eesti)

6.5. Kvalitatiivse sisuanalüüsi kokkuvõte

Vastajate kirjalikest kommentaaridest ilmneb esiteks, et ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtted kipuvad jääma kohati arusaamatuks nii kohalikele kui ka välisõpetajatele. Mõlemas sihtrühmas tekitavad küsimusi põhimõtted, et ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgetasemel eesti keelt, julgustab publitseerima kõrgetasemelistes väljaannetes eri keeltes ning struktuuriüksuste ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt oma tööülesannete täitmiseks vajalikul tasemel. Välisõpetajate jaoks jääb ebaselgeks, kas eesti keele kestlikkuse tagamine peab tõesti olema ülikooli kanda ja kuidas see rahvuslikult oluline teema sobitub rahvusvahelist edukust taotleva teadus- ja õppetööga. Kohalike akadeemiliste töötajate jaoks on selgusetu pigem põhimõtete elluviimise ja nendest kinnipidamise osa.

Teiseks ilmneb välistöötajatest vastajate kommentaaridest, et nende huvi eesti keelt omandada piirdub tihtipeale algtaseme oskusega ning motivatsioon eesti keelt edasi õppida on üsna väike, kuna ühise suhtlus- ja töökeelena kasutatakse inglise keelt. Keeleõppe motivatsiooni vähendab ka akadeemilise karjääri liikuvus ja ebakindlus. Välistöötajad ei pruugi olla huvitatud eesti keele õppimisest, vaid oma edukast teadus- ja õppetööst, et kindlustada karjäärivõimalusi ka edaspidi. Kohalikud töötajad nendivad, et ülikooli töötajate töökoormus kipub olema nii suur, et eesti keele õppeks ei jää aega.

7. Arengufondist taotletud toetused välistöötajate eesti keele õppeks

2022. aasta sügisel leidis ülikool osaliselt uuringutulemuste põhjal, et välistöötajate eesti keele õpet ja lõimimist kohalike töötajaga tuleks hoogustada. Selleks koostati õppeprorektor Aune Valgu eestvedamisel tegevuskava, mida rahastatakse ülikooli arengufondist.

EESTI KEELE ÕPPE TEGEVUSKAVA	
Arengukava 2025 peatükk	Eesti keele ja kultuuri edendaja
Arengukava 2025 tegevussuund	Eesti keele rolli tugevdamine peamise töökeelena rahvusvahelises õppekeskkonnas
Tegevuskava 2023 tegevus	Eesti keele õppe võimaluste tagamine (välis)töötajatele (HV, K1, P2)
Tegevuse lühikirjeldus Pakkuda välistöötajatele lisavõimalusi eesti keele õppimiseks ja keeleoskuse arendamiseks. Töötajate motiveerimine keeleõppes osalemiseks. Tegevust koordineerib keelenõunik Helika Mäekivi. Keeleseaduse alusel peavad avalik-õigusliku ülikooli töötajad oskama ja kasutama eesti keelt tasemel, mis on vajalik teenistuskohustuste või tööülesannete täitmiseks. Välismaalastest akadeemilised töötajad peavad omandama eesti keele oskuse vähemalt B1-tasemel viie aastaga. Neil on võimalus tasuta läbida üks keelekursus semestris, kuid kuna töökeskkonnas on akadeemilised töötajad saanud suhelda inglise keeles, on olnud huvi õppimise vastu leige. Viimastel aastatel on ülikool järjekindlalt otsinud võimalusi, kuidas suurendada välistöötajate motivatsiooni eesti keelt õppida: keeletunnid on viidud õppehoonetesse õppijatele lähemale (Deltas LTAT-le oma rühmad), juhtidele ja töötajatele on selgitatud keelenõude olulisust, töölepingus on eraldi nimetatud kohustus omandada viie aasta jooksul eesti keele oskus vähemalt B1-tasemel. Alates 2022. a hinnatakse välistöötaja atesteerimisel ka tema eesti keele oskust. See on kaasa toonud suurema huvi ülikooli pakutavate keelekoolituste vastu ning neile ei tule mitte ainult uued töötajad, vaid ka need, kes Eestis juba pikemat aega viibinud. Välistöötajate keelehoiakute uuringu põhjal (Kerttu Rozenvalde, Birute Klaas-Lang) peaks ülikoolis rohkem tähelepanu pöörama välistöötajate ja kohalike töötajate lõimimisele. Samuti soovivad välistöötajad paindlikumaid võimalusi keeleõppeks: eraldi kursused (praegu HVLC kursustel õpivad töötajad ja üliõpilased koos), õpe nii auditooriumis kui ka veebis ja individuaalõppe võimalus; spetsiaalselt loodud võimalused keelt harjutada; eesti keele õppe lisamine tööplaani koos selleks ette nähtud ajaga. Tegevuste kavandamisel peab arvestama, et B1-tasemeni jõudmiseks kulub eelduslikult viis-kuus semestrit. Eraldi sihtrühmana tuleb silmas pidada välisdoktorante ehk noorteadlasi. Halduslepingus sõlmitava kokkuleppe kohaselt peab vähemalt 50% doktorikraadi kaitsnutest igas	

õppevaldkonnas oskama eesti keelt vähemalt B2-tasemel (IT-s erand B1). Doktoritõppes peaks toetama doktorantide keeleõpet koos suhtlemisvõimalusega (st tegevus doktoritõppe keskuste eestvedamisel), sest sageli on uurimisrühma töökeel inglise keel. Töötajate keeleõppevõimaluste laiendamisel saab keeleõppega seonduvasse tegevusesse kaasata ka need doktorandid, kes ei ole ülikooli töötajad. 11.10.2022 seisuga on ülikoolis 360 välisdoktoranti, neist 172 ehk 48% ei ole Tartu Ülikooli töötajad.

Keeletaseme tõestamiseks tuleb esitada tunnistus, seega peaksid kursused lõppema eksamiga. Tunnistusi annab välja Haridus- ja Noorteamet. [Eesti keele tasemeeksameid](#) korraldatakse neli korda aastas ja eksam on tasuta. Piirarvu eksami sooritajatele ei ole. Me saame oma töötajaid ja doktorante eksamikorraldusest informeerida.

Ettepanekud

1. Kasutada eriti töötajate ja doktorantide õppes **tandemkeeleõpet**. Tandemi moodustaks üks eesti ja üks mitte-eesti emakeelega inimene – mõlemad saavad täiendada oma võõrkeeleoskust. Seni antavale tandemõppekursusele tuleks osalejate arvu kasvades luua juurde veel üks rühm.
2. Kaaluda **keelesõbra programmiga** (<https://www.integratsioon.ee/keelesober>) **sarnast praktikakursust**, kus eesti keele õppijad saavad suhelda vabatahtlike eesti keele emakeelekõnelejatega.
3. Võimaldada doktorantidel ja töötajatel osaleda augusti alguses LC korraldatud täiendusõppena toimuvatel kahenädalastel **intensiivkursustel**. Sobib ennekõike neile, kes juba on Eestis.
4. Teha lisarühmadena ainult välistöötajatele mõeldud keelekursused nii auditooriumis kui ka veebis.
5. Toetada lõimumist instituutides: algatada üksustes, kus on üle 10 välistöötaja (13 instituuti), rohkem kohalike ja välistöötajate **ühisüritusi ja -käike**, eesti keele harjutamiseks mõeldud ettevõtmisi, keelekampaaniaid, nt märk „Räägi minuga eesti keelt“ jne.
6. Korraldada koostöös personaliarenduskeskusega välismaalastest nooremteaduritele ja muudele töötajatele igal sügissemestril ühel pikal nädalavahetusel ja jaanuaris viie päeva jooksul vabas õhkkonnas **keelelaagreid**, mis toimuvad eestikeelses keskkonnas koos eesti keele kõnelejatega.
7. Luua personaliarenduskeskuse eestvedamisel õppehoonetes, kus on rohkem välistöötajaid (Lossi 36 ja Delta, tehnoloogiainstituut), **keelekohvikud**, mis toimuksid õppeaasta jooksul korra nädalas poolteist tundi.
8. Korraldada **kovisioonirühmad** rahvusvahelistumise kontaktisikutele ning doktorant-nooremteaduritele, rühmad annaks võimaluse paremini võrgustada ja häid tavasid vahetada. Eesmärk on moodustada rahvusvahelised rühmad, mis soodustaks ka lõimimist.
9. Tagada rööpkeelsetel koosolekutel **kõnetuvastus- ja masintõlkevahendite** kasutamise võimalus.
10. Tagada kogu projekti selge teavitus doktorantidele ja töötajatele, koostada kommunikatsiooniplaan ja viia see ellu.

Tulemused ja mõõdikud	Liikumine A2025 võtmenäitajate ja halduslepingus kokku lepitud eesmärkide suunas Eesti keele kursustel osalenud välistöötajate osakaal 29% (2020) -> 45% (2025) Doktorandid eraldi näitajana
-----------------------	---

Eelarve	110 052 eurot
---------	----------------------

TEGEVUSKAVA LISA. EELARVE 2023

Tegevus	Kulu eurodes	Vastutav üksus	Aeg
1. Üks uus tandemõppe grupp	4481	EE	Jaauar 2023
2. Keelesõbra praktikakursus (koolitus keelesõpradele ja inimeste kokkuviimine, kovisioon)	3269	EE	Kevad 2023 väljatöötamiseks, sügisel?
3. Suvised intensiivkursused	14 891	OO	August 2023
4. Eraldi keelekursused töötajatele (1 semestris)	17 450	PR	Jaauar 2023
5. Ühisüritused	11 349	PR	Kevad
6. Sügisene ja jaanuarikuine keelelaager	19 954	PR	Oktoober 2023 ja jaauar 2024
7. Kaks keelekohvikut (20 + 20 kohtumist aastas)	4685	PR	Üks käib, teine algab veebruaris, üks võib-olla veel
8. Kovisioonirühmad (rühmajuhtide väljaõpe ja tugi)	2297	PR	August 2023
9. Keele- ja tõlketehnoloogia	12 125	ATI	Kevadel väljatöötamine, sügisel elluviimine
10. Lisainimese palkamine personaliosakonda (töötasu ja tegevuskulu)	14 550	PR	selgub
11. Projekti kommunikatsioon ja korraldus	5000	TUKO	Jaauar 2023
KOKKU 2023. aasta kulu	110 052		

Lisa 1. Uuringukutse instituutide nõukogude liikmetele eesti ja inglise keeles

UURINGUKUTSE INSTITUUTIDE/TEADUSKONDADE NÕUKOGUDE LIIKMETELE

Tere!

Tartu Ülikool on rahvusvaheline rahvusülikool, mille ülesanne on tagada eesti keele ja kultuuri kestlikkus ning korraldada rahvusvaheliselt kõrgetasemelist teadus- ja õppetööd. Ülikooli arendamiseks ja igapäevase töö korraldamiseks on TÜ välja töötanud keele ja rahvusvahelistumise põhimõtted. Viime läbi uuringu selle kohta, kui oluliseks ülikooli liikmed neid põhimõtteid peavad, kuivõrd neid instituutides/teaduskondades juba rakendatakse ning kuidas saaks neid põhimõtteid paremini rakendada. Oleme koostöös prodekaanidega välja valinud kümme instituuti/teaduskonda, kelle nõukogu akadeemiliste liikmete poole pöördume palvega täita alljärgnev küsimustik.

Palume teil hinnata nende põhimõtete olulisust enda jaoks ning anda tagasisidet selle kohta, kuivõrd neid põhimõtteid Teie instituudis/teaduskonnas rakendatakse. Võimaluse korral kommenteerige, mida tehakse Teie instituudis/teaduskonnas nende põhimõtete rakendamiseks ning mida Teil oleks vaja selleks, et neid (paremini, tõhusamalt) rakendada.

Uuringuandmeid kogutakse üldistatult TÜ akadeemiliste töötajate keelehoiakute uuringu tarbeks Teid otseselt tuvastamata kujul. Teie vastuseid kasutatakse keeleuuringus anonüümselt. Kuna aga Teie kohta kogutakse üldist taustinfot, nagu keeleoskus ja -kasutus, päritolu, senised elukohariigid ja Teie suhtlusring, on võimalik, et võite selle põhjal olla kaudselt tuvastatav. Sellisel juhul on see teave kättesaadav ainult uuringu korraldajatele Kerttu Rozenvaldele ja prof Birute Klaasile ning neid hoitakse konfidentsiaalsena. Küsimuste korral palun kirjutage aadressil kerttu.rozenvalde@ut.ee.

Juhul kui töötate või õpite paralleelselt mitmes TÜ instituudis/teaduskonnas, vastake palun neist ühe kohta.

TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituudi uurimisrühm
Birute Klaas-Lang (eesti keele võõrkeelena professor)
Kerttu Rozenvalde (keelepoliitika teadur)

Survey invitation to members of institute councils

Dear colleague,

The University of Tartu is an international national university and its task is to ensure the sustainability of Estonian language and culture and to organise internationally high-level research and teaching. The UT has prepared **Language and internationalisation principles** to develop the university and organise its everyday work. We are carrying out a survey on how important the university members consider these principles, to what extent the principles are already implemented at institutes/schools, and how the principles could be better implemented. In cooperation with vice deans, we have selected ten institutes/schools, whose council members representing academic staff we hereby ask to fill in the questionnaire below.

Please rate how important these principles are for you and reflect to what extent the principles are implemented at your institute/school. If possible, please add a comment about what is done at your institute/school to implement these principles and what you would need to implement them (better, more efficiently).

The survey data are gathered in an aggregated form for the purpose of the survey of language attitudes of the UT academic staff, and they cannot be used to identify you. Your responses are used anonymously in the survey. As the survey gathers respondents' general background information, like language proficiency and use of language, former countries of residence and your social circle, it is possible that you could be indirectly identified on that basis. In this case, such information is available only to the organisers of the survey, Kerttu Rozenvalde and Professor Birute Klaas, and it is kept confidential. With any questions, please don't hesitate to contact kerttu.rozenvalde@ut.ee.

In case you work or study at several UT institutes/schools, please answer about one of these.

Please find the questionnaire here: xxx. It takes up to 20 minutes to complete the survey.

Research team of the UT Institute of Estonian and General Linguistics

Birute Klaas-Lang (Professor of Estonian as Foreign Language)

Kerttu Rozenvalde (Research Fellow in Language Policy)

Lisa 2. Uuringukutse välisõõõtjatele eesti ja inglise keeles

UURINGUKUTSE VÄLISTÕÕÖTAJATELE (sh VÄLISDOKTORANTIDELE)

Tere!

Tartu Ülikool on rahvusvaheline rahvusülikool, mille ülesanne on tagada eesti keele ja kultuuri kestlikkus ning korraldada rahvusvaheliselt kõrgetasemelist teadus- ja õppetõõd. Ülikooli arendamiseks ja igapäevase tõõ korraldamiseks on TÜ välja tõõtanud keele ja rahvusvahelistumise põõhimõõtted. Viime läbi uuringu selle kohta, kui oluliseks ülikooli liikmed neid põõhimõõtteid peavad, kuivõõrd neid instituutides/teaduskondades juba rakendatakse ning kuidas saaks neid põõhimõõtteid paremini rakendada. Põõrdume Teie poole palvega täita alljärgnev küsimustik.

Palume teil hinnata nende põõhimõõtetõõ olulisust teie jaoks ning anda tagasisidet selle kohta, kuivõõrd neid põõhimõõtteid Teie instituudis/teaduskonnas rakendatakse. Võõimaluse korral kommenteerige, mida Teie instituudis/teaduskonnas tehakse nende põõhimõõtetõõ rakendamiseks ning mida Teil oleks vaja selleks, et neid (paremini, tõõhusamalt) rakendada.

Uuringuandmeid kogutakse üldistatult TÜ akadeemiliste tõõõtjate keelehoiakute uuringu tarbeks Teid otseselt tuvastamata kujul. Teie vastuseid kasutatakse keeleuuringus anonüümselt. Kuna aga Teie kohta kogutakse üldist taustinfot, nagu keeleõõskus ja -kasutus, päritolu, senised elukohariigid ja suhtlusring, on võõimalik, et võõite selle põõhjal olla kaudselt tuvastatav. Sellisel juhul on see teave kättesaadav ainult uuringu korraldajatele Kerttu Rozenvaldele ja prof Birute Klaasile ning neid hoitakse konfidentsiaalsena. Küsimuste korral palun kirjutage aadressil kerttu.rozenvalde@ut.ee.

Juhul kui tõõõtate või õõpite paralleelselt mitmes TÜ instituudis/teaduskonnas, vastake palun neist ühe kohta.

TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituudi uurimisrühm
Birute Klaas-Lang (eesti keele võõõrkeelena professor)
Kerttu Rozenvalde (keelepoliitika teadur)

Survey invitation to international staff (incl. international doctoral students)

Dear colleague,

The University of Tartu is an international national university and its task is to ensure the sustainability of Estonian language and culture and to organise internationally high-level research and teaching. The UT has prepared **Language and internationalisation principles** to develop the university and organise its everyday work. We are carrying out a survey on how important the university members consider these principles, to what extent the principles are already implemented at institutes/schools, and how the principles could be better implemented. We ask you to complete the following questionnaire.

Please rate how important these principles are for you and reflect to what extent the principles are implemented at your institute/school. If possible, please comment about what is done at your institute/school to implement these principles and what you would need to implement them (better, more efficiently).

The survey data are gathered in an aggregated form for the purpose of the survey of language attitudes of the UT academic staff, and they cannot be used to identify you. Your responses are used anonymously in the survey. As the survey gathers respondents' general background information, like language proficiency and use of language, former countries of residence and your social circle, it is possible that you could be indirectly identified on that basis. In this case, such information is available only to the organisers of the survey, Kerttu Rozenvalde and Professor Birute Klaas, and it is kept confidential. With any questions, please don't hesitate to contact kerttu.rozenvalde@ut.ee.

In case you work or study at several UT institutes/schools, please answer about one of these.

Please find the questionnaire here: xxx. It takes up to 20 minutes to complete the survey.

Research team of the UT Institute of Estonian and General Linguistics

Birute Klaas-Lang (Professor of Estonian as Foreign Language)

Kerttu Rozenvalde (Research Fellow in Language Policy)

Lisa 3. Küsimustik eesti ja inglise keeles

Taust

Emakeel(ed)

Keeleoskus

☐ väga hea	☐ hea	☐ rahuldav	☐ vähene
☐ väga hea	☐ hea	☐ rahuldav	☐ vähene
☐ väga hea	☐ hea	☐ rahuldav	☐ vähene

+ LISA

Milline on teie eesti keele õppimise kogemus? Olen õppinud ülikoolis Olen õppinud väljaspool ülikooli Ei ole õppinud eesti keelt

Kui tihti kasutate eesti keelt? Iga päev Sageli Harva Üldse mitte Raske öelda

Kui suur osa neist, kellega te suhtlete tihti, on eestlased? Kõik Suurem osa Pool Väiksem osa Mitte keegi Raske öelda

Päritoluriik Eesti Muu:

Mis riikides olete elanud?

+ LISA

Kui kaua olete elanud Eestis? Vähem kui aasta

1–5 aastat

6–10 aastat

Rohkem kui 10 aastat

Kui kaua olete töötanud TÜs (sh olnud doktorant)? Vähem kui aasta

1–5 aastat

6–10 aastat

Rohkem kui 10 aastat

Mis instituudis/teaduskonnas te praegu töötate/õpitate?

- Ajaloo ja arheoloogia instituut
- Arvutiteaduse instituut
- Bio- ja siirdemeditsiini instituut
- Filosoofia ja semiootika instituut
- Füüsika instituut
- Kliinilise meditsiini instituut
- Majandusteaduskond
- Molekulaar- ja rakubioloogia instituut
- Johan Skytte poliitikauuringute instituut
- Ühiskonnateaduste instituut

Tööpositsioon TÜs

- Doktorant/nooremteadur
- Nooremlektor, õpetaja
- Teadur
- Lektor
- Kaasprofessor
- Professor
- Muu

Mis instituudi/teaduskonna nimel soovite vastata küsimustele TÜ keele ja rahvusvahelistumise põhimõtete olulisuse ja rakendamise kohta?

- Ajaloo ja arheoloogia instituut
- Arvutiteaduse instituut
- Bio- ja siirdemeditsiini instituut
- Filosoofia ja semiootika instituut
- Füüsika instituut
- Kliinilise meditsiini instituut
- Majandusteaduskond
- Molekulaar- ja rakubioloogia instituut
- Johan Skytte poliitikauuringute instituut
- Ühiskonnateaduste instituut

I Palun hinnake, kui oluliseks peate järgmisi põhimõtteid, mis on seotud eesti keele omandamise ja oskusega.

Põhimõte	Ei ole üldse oluline	Pigem ei ole oluline	Pigem oluline	Väga oluline	Raske öelda
Ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgetasemel eesti keelt.					
Ülikool sõlmib kokkuleppe akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõude kohta nende töölepingutes.					
Struktuuriüksuste juhid ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt oma tööülesannete täitmiseks vajalikul tasemel.					

Palun hinnake, kuivõrd neid põhimõtteid praegu Teie instituudis/teaduskonnas rakendatakse.

Põhimõte	Ei rakendata üldse	Pigem ei rakendata	Pigem rakendatakse	Rakendatakse täielikult	Raske öelda
Ülikool motiveerib kõiki doktorante omandama kõrgetasemel eesti keelt.					
Ülikool sõlmib kokkuleppe akadeemiliste töötajate eesti keele oskuse nõude kohta nende töölepingutes.					
Struktuuriüksuste juhid ja programmijuhid peavad oskama eesti keelt oma tööülesannete täitmiseks vajalikul tasemel.					

Palun kommenteerige, mis praegu toetab ja/või takistab nende põhimõtete rakendamist instituudis/teaduskonnas.

.....

Palun kommenteerige, mida oleks vaja ülikoolis teha, et neid põhimõtteid teie instituudis/teaduskonnas (paremini, tõhusamalt) rakendada.

.....

II Palun hinnake, kui oluliseks peate järgmisi põhimõtteid, mis on seotud keelekasutusega teadustöös.

Põhimõte	Ei ole üldse oluline	Pigem ei ole oluline	Pigem oluline	Väga oluline	Raske öelda
Doktorandid ja nende juhendajad kannavad hoolt selle eest, et võõrkeelsete doktoritööde kokkuvõtted on selges eesti keeles.					
Ülikool julgustab teadlasi avaldama teadustulemusi eri keeltes kõrgetasemelistes teadusväljaannetes.					
Ülikool edendab eesti keele hoidmiseks ja arendamiseks kõnetuvastus-, tõlke- ja muid tehnoloogilisi lahendusi.					

Palun hinnake, kuivõrd neid põhimõtteid praegu Teie instituudis/teaduskonnas rakendatakse.

Põhimõte	Ei rakendata üldse	Pigem ei rakendata	Pigem rakendatakse	Rakendatakse täielikult	Raske öelda
Doktorandid ja nende juhendajad kannavad hoolt selle eest, et võõrkeelsete doktoritööde kokkuvõtted on selges eesti keeles.					
Ülikool julgustab teadlasi avaldama teadustulemusi eri keeltes kõrgetasemelistes teadusväljaannetes.					
Ülikool edendab eesti keele hoidmiseks ja arendamiseks kõnetuvastus-, tõlke- ja muid tehnoloogilisi lahendusi.					

Palun kommenteerige, mis praegu toetab ja/või takistab nende põhimõtete rakendamist instituudis/teaduskonnas.

.....

Palun kommenteerige, mida oleks vaja ülikoolis teha, et neid põhimõtteid teie instituudis/teaduskonnas (paremini, tõhusamalt) rakendada.

.....

III Palun hinnake, kui oluliseks peate järgmisi põhimõtteid, mis on seotud ülikooli töökeelega.

Põhimõte	Ei ole üldse oluline	Pigem ei ole oluline	Pigem oluline	Väga oluline	Raske öelda
Ülikooli töökeel* on eesti keel; vajaduse korral kasutatakse rööpkeelset* suhtlemist.					
Valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel.					
Instituutide, kolledžite ja valdkonnaväliste asutuste nõukogude koosoleku keelekasutus määratakse kodukorras.					

Palun hinnake, kuivõrd neid põhimõtteid praegu Teie instituudis/teaduskonnas rakendatakse.

Põhimõte	Ei rakendata üldse	Pigem ei rakendata	Pigem rakendatakse	Rakendatakse täielikult	Raske öelda
Ülikooli töökeel* on eesti keel; vajaduse korral kasutatakse rööpkeelset* suhtlemist.					
Valdkonna nõukogu töökeel on eesti keel.					
Instituutide, kolledžite ja valdkonnaväliste asutuste nõukogude koosoleku keelekasutus määratakse kodukorras.					

Palun kommenteerige, mis praegu toetab ja/või takistab nende põhimõtete rakendamist instituudis/teaduskonnas.

.....

Palun kommenteerige, mida oleks vaja ülikoolis teha, et neid põhimõtteid teie instituudis/teaduskonnas (paremini, tõhusamalt) rakendada.

.....

Aitäh!

Background

First language(s)

.....

Language skills

.....

excellent

good

satisfactory

poor

.....

excellent

good

satisfactory

poor

.....

excellent

good

satisfactory

poor

+ ADD

What is your experience of learning Estonian?

I have learnt Estonian at the university I have learnt Estonian outside the university I have not learnt Estonian

How often do you use Estonian?

Every day Often Rarely Not at all Hard to say

How many of the people you frequently communicate with are Estonians?

All Most Half Few None Hard to say

Country of origin

Estonia Other:

In which countries have you lived?

.....

+ ADD

How long have you lived in Estonia?

Less than a year

1–5 years

6–10 years

More than 10 years

How long have you worked at the UT (incl. doctoral studies)?

Less than a year

1–5 years

6–10 years

More than 10 years

At which institute/school are you currently working/studying?

- Institute of History and Archaeology
- Institute of Computer Science
- Institute of Biomedicine and Translational Medicine
- Institute of Philosophy and Semiotics
- Institute of Physics
- Institute of Clinical Medicine
- School of Economics and Business Administration
- Institute of Molecular and Cell Biology
- Johan Skytte Institute of Political Studies
- Institute of Social Studies

Job at the UT

- Doctoral student / junior research fellow
- Junior lecturer, teacher
- Research fellow
- Lecturer
- Associate professor
- Professor
- Other

On behalf of which institute/school you would like to answer the questions about the importance and implementation of UT language and internationalisation principles?

- Institute of History and Archaeology
- Institute of Computer Science
- Institute of Biomedicine and Translational Medicine
- Institute of Philosophy and Semiotics
- Institute of Physics
- Institute of Clinical Medicine
- School of Economics and Business Administration
- Institute of Molecular and Cell Biology
- Johan Skytte Institute of Political Studies
- Institute of Social Studies

I Please rate how important, in your opinion, are the following UT principles that are related to the acquisition and skills of Estonian.

Principle	Not important	Rather not important	Rather important	Very important	Hard to say
The university motivates all its doctoral students to achieve the advanced level in Estonian.					
In the employment contracts of academic staff members, the university concludes an agreement about their Estonian language requirement.					
Heads of structural units and programme directors must speak Estonian at the level required for their work duties.					

Please rate to what extent these principles are currently applied at your institute/school.

Principle	Not applied at all	Rather not applied	Rather applied	Fully applied	Hard to say / I don't know
The university motivates all its doctoral students to achieve the advanced level in Estonian.					
In the employment contracts of academic staff members, the university concludes an agreement about their Estonian language requirement.					
Heads of structural units and programme directors must speak Estonian at the level required for their work duties.					

Please comment on what currently supports and/or hinders the implementation of these principles at your institute/school.

.....

Please comment on what should be done at the university so as to implement these principles (better, more efficiently) at your institute/school.

.....

II Please rate how important, in your opinion, are the following UT principles that are related to language use at work.

Principle	Not important	Rather not important	Rather important	Very important	Hard to say
Doctoral students and their supervisors make sure that the non-Estonian doctoral dissertations have summaries in plain Estonian.					
The university encourages researchers to publish their research findings in different languages in high-level scientific journals.					
To preserve and develop the Estonian language, the university fosters speech recognition, machine translation and other technological solutions.					

Please rate to what extent these principles are currently applied at your institute/school.

Principle	Not applied at all	Rather not applied	Rather applied	Fully applied	Hard to say / I don't know
Doctoral students and their supervisors make sure that the non-Estonian doctoral dissertations have summaries in plain Estonian.					
The university encourages researchers to publish their research findings in different languages in high-level scientific journals.					
To preserve and develop the Estonian language, the university fosters speech recognition, machine translation and other technological solutions.					

Please comment on what currently supports and/or hinders the implementation of these principles at your institute/school.

.....

Please comment on what should be done at the university to implement these principles (better, more efficiently) at your institute/school.

.....

III. Please rate how important, in your opinion, are the following UT principles that are related to the working language of the university.

Principle	Not important	Rather not important	Rather important	Very important	Hard to say
The working language* of the university is Estonian; if necessary, parallel languages* are used.					
The working language of the faculty council is Estonian.					
The language of the meetings of the council of an institute, college and non-faculty institution is defined in their rules of procedure.					

Please rate to what extent these principles are currently applied at your institute/school.

Principle	Not applied at all	Rather not applied	Rather applied	Fully applied	Hard to say / I don't know
The working language* of the university is Estonian; if necessary, parallel languages* are used.					
The working language of the faculty council is Estonian.					
The language of the meetings of the council of an institute, college and non-faculty institution is defined in their rules of procedure.					

Please comment on what currently supports and/or hinders the implementation of these principles at your institute/school.

.....

Please comment on what should be done at the university to implement these principles (better, more efficiently) at your institute/school.

.....

Thank you!

Lisa 4. Ülevaade uuringukutse saajatest ja küsitluse vastanutest instituutide lõikes

	Ajaloo- ja arheoloogia instituut	Arvutiteaduse instituut	Bio- ja siirdemeditsiini instituut	Filosoofia ja semiootika instituut	Füüsika instituut	Kliinilise meditsiini instituut	Majandus- teaduskond	Molekulaar- ja rakubioloogia instituut	Johan Skytte poliitikauuringute instituut	Ühiskonna- teaduste instituut
Nõukogu liikmed	19	11	21	16	12	20	15	15	10	10
Välisõetajad	5 (sh 1 nõukogus)	103 (sh 4 on nõukogus)	14 (sh 1 on nõukogus)	11	24	7	21	4 (sh 1 on nõukogus)	34 (sh 4 on nõukogus)	0
Välisdoctorandid	5 (sh 2 on välisõetajad)	56 (sh 38 on välisõetajad)	18 (sh 2 on välisõetajad)	22 (sh 3 on välisõetajad)	15	4 (sh 1 on välisõetaja a)	15 (sh 6 on välisõetajad)	5 (sh 1 on välisõetaja)	21 (sh 10 on välisõetajad)	3
Uuringukutse saajate arv	26	128	50	46	51	30	45	22	51	13
Vastajate arv	12 (46%)	37 (29%)	9 (18%)	20 (44%)	17 (33%)	8 (27%)	15 (33%)	13 (59%)	20 (39%)	7 (54%)
sh L1 = eesti	9/14	3/7	6/20	7/16	7/12	7/20	11/15	9/14	4/6	7/10
sh L1 = muu	3/8	34/121	3/30	13/30	10/39	1/10	4/30	4/8	16/45	0/3

